9 770011 232004 06

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

6
2024
ročník 76
Cena 50 Kč

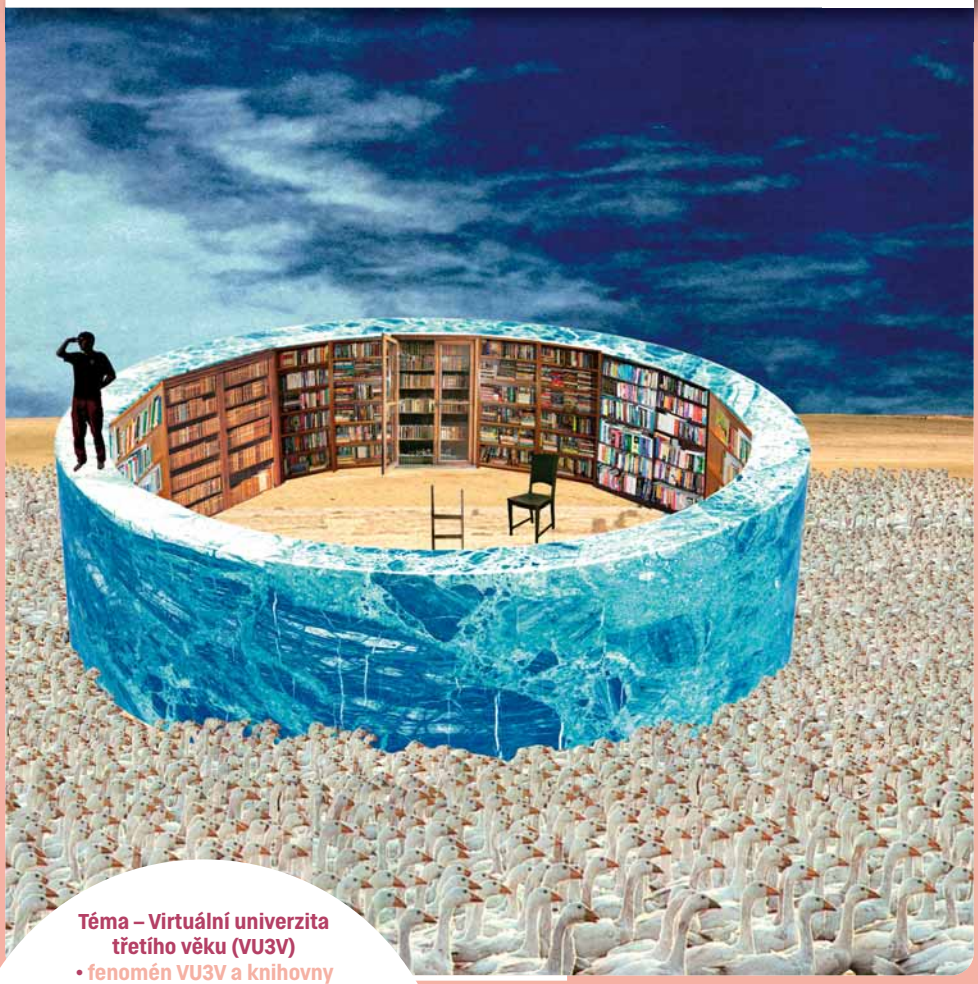

Koláž: Miroslav Huptych

Téma – Virtuální univerzita třetího věku (VU3V)
- fenomén VU3V a knihovny
- 10 let VU3V v MěK Slavoj Dvůr Králové

Medailonky nadějných – Tereza Vazquez z MěK Jihlava

Události
- 10. workshop metodiků v Havlíčkově Brodě
- *OKnA* 2024 v Písku
- Premiéra knižního festivalu *Záložka* v Knihovně K. H. Máchy v Litoměřicích

Knihovny v novém
- OK ve Staré Vsi nad Ondřejnicí na zámku

Regionální funkce knihoven v letech 2018–2022 (1. část)

Rozhovory
s Josefem Baslem z ČŠI, jak umí české děti číst
s Magdalenou Žáčkovou, šestiletou Čtenářkou roku 2024

Ze zahraničí
Krajanská knihovna Schola Bohemica v Düsseldorfu podruhé
Knihovna Muhammada bin Rašída v Dubaji

Deset let Virtuální univerzity třetího věku u nás s. 207
← Hromadné foto frekventantů univerzity z výletu na Dlaskův statek u Turnova 30. 5. 2018
Foto: z archivu MěK Slavoj Dvůr Králové n. Labem

Metodici jsou solí knihovnického světa… s. 218–219
↓ Momentka z diskuzního příspěvku Lenky Pruckové z Olomouce *Foto: archiv KK Vysočiny*

Setkání s pohádkou v Knihovně Schola Bohemica s. 230–231
Liščí doupě v pohádce O Budulínkovi
Foto: Monika Zoi Nwachukwu

Knihovna Muhammada bin Rašída v Dubaji s. 225–227 **↑ Vstupní hala s dekorační výzdobou knihami ↑ Impozantní budova knihovny, v současnosti jedné z nejmodernějších na planetě** *Foto: Libuše Pavlicová*

Čtenářka roku 2024 je z Městské knihovny Louny s. 228–229
← M. Žáčková s maminkou na Nové scéně Národního divadla před převzetím ocenění
Foto: archiv MěK Louny

OKnA v Písku s. 221–222
↑ Oceněné v letošním ročníku soutěžní přehlídky ve společnosti M. Zadembské (zcela vlevo); dále Gabriela Svobodová (Knihovna Jiřího Mahena) a Petra Danihelová (OK Grygov – obě získaly hlavní cenu přehlídky, paní Svobodová i cenu diváků), dále Alena Plháková (MěK Choceň), Veronika Novotná (Knihovna Ústeckého kraje) a Veronika Spišáková (MKP). *Foto: archiv Mariky Zadembské*

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY **6** | 2024 | ročník 76

OBSAH

Téma – Virtuální univerzita třetího věku
203__ **Fenomén VU3V a knihovny** | Zlata Houšková
204__ **Virtuální univerzita třetího věku – ano či ne?** | Božena Blažková
207__ **Deset let Virtuální univerzity třetího věku u nás** | Marta Pešková Staníková
208__ **VU3V mýma očima** | Jana Charvátová

Rozhovor s PhDr. Josefem Baslem, Ph.D.,
z České školní inspekce o mezinárodním šetření čtenářských dovedností
209__ **Jak umí české děti číst** | Edita Vaníčková Makosová
212__ Legislativa **Regionální funkce knihoven v letech 2018–2022** – 1. část | Lucie Macháčková
215__ Vzdělávání **Rozvoj informatického a logického myšlení dětí** | Lucie Lacinová
216__ Z historie SKIP **Klubu dětských knihoven je 30!** – 5. část | Lenka Antošová, Zlata Houšková

Události
218__ **Metodici jsou solí knihovnického světa aneb Minimálně tři smajlíci** | Gabriela Jarkulišová
219__ ***Hračkobraní*** | Jana Šerhaklová
220__ **Premiéra *Záložky* se nesla v příjemném duchu** | Mirka Matušková
221__ ***OKnA* v Písku** | Michaela Sehnalová

Příloha – Knihovny a dlouhověkost
P1__ **Knihovny a dlouhověkost** | Michaela Dombrovská, Blanka Novotná
P2–P3__ **Longevity desatero** | Michaela Dombrovská, Blanka Novotná
P4__ **Příroda a dlouhověkost** | Michaela Dombrovská, Blanka Novotná
223__ Periodika na území dnešní ČR ***Přítomnost* – „nezávislý" politický týdeník** | Kateřina Spurná
224__ Regionální periodika ***Reichenberger Zeitung*** | Anna Kašparová
225__ Ze zahraničí **Knihovna Muhammada bin Rašída v Dubaji** | Libuše Pavlicová

Rozhovor s Magdalenou Žáčkovou, Čtenářkou roku 2024
228__ **Čtenářka roku 2024 je z Městské knihovny Louny** | Karolína Homonai
230__ Krajanské knihovny **Setkání s pohádkou v Knihovně Schola Bohemica** | Alena Rees
232__ Knihovny v novém **Nová knihovna na zámku** | Michaela Daňková
234__ Medailonky nadějných **Bez skvělých lidí to nejde** | Pavlína Lenghartová
236__ Současná literatura **Výběr z publikací o výtvarném umění a architektuře** – 3. část | Milan Valden
237__ Z Knihovny knihovnické literatury **Zajímavé knižní novinky** | Vladana Pillerová
239__ Ze světa | Roman Giebisch
240__ Literární výročí **Červenec** | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — **https://svkkl.cz/ctenar**

CONTENTS

Topic – Virtual University of the Third Age
203_ The VU3V phenomenon and libraries | *Zlata Houšková*
204_ The Virtual University of the Third Age – yes or no? | *Božena Blažková*
207_ Ten years of the Virtual University of the Third Age in our library | *Marta Pešková Staníková*
208_ VU3V through my eyes | *Jana Charvátová*
Interview with PhDr. Josef Basl, Ph.D., from the Czech School Inspectorate on the International Survey of Reading Skills
209_ How well Czech children are able to read | *Edita Vaníčková Makosová*
212_ **Legislation** Regional functions of libraries, 2018–2022 – Part One | *Lucie Macháčková*
215_ **Education** Development of children's computational and logical thinking | *Lucie Lacinová*
From SKIP (Union of Librarians and Information Workers) history
216_ The Children's Libraries Club is thirty! Part Five | *Lenka Antošová, Zlata Houšková*
Events
218_ Methodologists are the salt of the librarians' earth: At least three smileys | *Gabriela Jarkulišová*
219_ *Toy Fair* | *Jana Šerhaklová*
220_ The premiere of *Bookmarks* was in fine spirit | *Mirka Matušková*
221_ *OKnA* in Písek | *Michaela Sehnalová*
Supplement – Libraries and longevity
P1_ Libraries and longevity | *Michaela Dombrovská, Blanka Novotná*
P2–P3_ Ten Commandments on Longevity | *Michaela Dombrovská, Blanka Novotná*
P4_ Nature and longevity | *Michaela Dombrovská, Blanka Novotná*
Periodicals in what is now the Czech Republic
223_ *Přítomnost* – an "independent" political weekly | *Kateřina Spurná*
Regional periodicals
224_ *Reichenberger Zeitung* | *Anna Kašparová*
From abroad
225_ The Mohammed Bin Rashid Library in Dubai | *Libuše Pavlicová*
Interview with Magdalena Žáčková, Female Reader of the Year 2024
228_ The Female Reader of the Year 2024 is from the Louny Municipal Library | *Karolína Homonai*
Expatriate libraries
230_ Encounter with a fairy tale at the Schola Bohemica Library | *Alena Rees*
Libraries afresh
232_ New library in a chateau | *Michaela Daňková*
Promising profiles
234_ You can't do it without good people | *Pavlína Lenghartová*
Contemporary literature
236_ A selection of publications on art and architecture – Part Three | *Milan Valden*
237_ **From the library of librarians' literature** Interesting new books | *Vladana Pillerová*
239_ **From the World** | *Roman Giebisch*
240_ **Literary anniversaries** July | *Milan Valden*

OD REDAKČNÍHO STOLU

Milé čtenářky, milí čtenáři,
vy mladší, kteří vidíte, jak rodiče či prarodiče zvolňují krok, občas usnou po obědě v křesle a začínají si stěžovat tu na koleno, tu na záda…, i my, kteří to známe z vlastní zkušenosti, všechny nás může potěšit, že i ve zralejším věku se můžeme přístupnou formou učit novým věcem, vzdělávat se. A nejen to, také se dostat do společnosti, získávat nové přátele, zasmát se s nimi, sdílet své dojmy a zkušenosti, zažívat pěkné chvíle. Toto je obsahem virtuální univerzity třetího věku, které je věnována květnová rubrika *Téma*. V tomto vzdělávacím programu se angažují i knihovny, které bývají častými konzultačními středisky univerzity. Kromě informací, jak univerzita funguje, jak dlouho, kdo ji organizuje, kolik je v nabídce kurzů a konzultačních středisek aj. si můžete přečíst i o konkrétních zkušenostech z Královéhradeckého kraje, Dvora Králové a malé obce Rohatec. Možná se začnete těšit a vaše knihovna se do programu zapojí jako další konzultační středisko nebo budete hledat to nejbližší středisko pro vaše čtenáře. A to už je krok dobrým směrem v oblasti označené anglickým pojmem *longevity,* které se věnuje středová příloha časopisu. Chápe se šířeji než naše české označení *dlouhověkost*. Zahrnuje nejen délku života, ale také jeho kvalitu. Desatero pro longevity je užitečné si nejen přečíst.

Když jsem u toho desatera (mám na mysli tentokrát to „původní"). Příměr o soli a její důležitosti najdeme v Bibli, hodil se princezně Marušce v pohádce a použila ho i Gabriela Jarkulišová pro název článku o workshopu metodiků konaném v Havlíčkově Brodě, aby vyjádřila důležitost jejich práce. Podobného tématu se dotýká příspěvek o regionálních funkcích knihoven v pětiletém období do roku 2022, tentokrát uvádíme jeho první část. Nepřehlédněte také rozhovor s Josefem Baslem, vedoucím oddělení mezinárodních šetření České školní inspekce, o úrovni čtenářských dovedností českých dětí, jejich vývoji i srovnání se zahraničím. Je tu široký prostor pro spolupráci škol a knihoven i inspirativní náměty pro možné oblasti této spolupráce. A jestli chcete nápady pro konkrétní aktivity s dětmi v knihovně v návaznosti na školu, neprome̊škejte příští rok soutěžní přehlídku OKnA. Letošní už nestihnete, ale přečíst si o ní můžete, je hned za středovou přílohou. Všem, kteří se přehlídky zúčastnili a šli tzv. „s kůží na trh", velký respekt a vítězům gratulace!

Prolistujte, uvidíte víc než zmíněné.

Těm, které záda bolí, i těm ostatním, kteří zatím běhají po světě svižně a bezbolestně, přeji stálou pohodu, třeba i se *Čtenářem* v ruce!

PAVLA VLKOVÁ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

6 | 2024 | ročník 76

Středočeský kraj

Vydává:
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,
272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: Mgr. Roman Hájek (předseda),
Bc. Kateřina Bajo, Bc. Jana Bednářová,
Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D.,
Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková,
Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová,
PhDr. Radek Liška, Mgr. Lucie Macháčková,
Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová,
PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10,
199 00 Praha 9

Distribuce:
Rozesílání časopisu zajišťuje
SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77,
hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice,
tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. –
drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;
SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994
ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 50 Kč, roční předplatné 570 Kč
(dvojčíslo 70 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent, spol. s r. o., Hattalova 12,
831 03 Bratislava, tel.: 00421-02 49 111 203,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2,4 €, roční předplatné 27,3 €
(dvojčíslo 3,3 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 10. 6. 2024,
vyšlo 17. 6. 2024.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Fenomén VU3V a knihovny

ZLATA HOUŠKOVÁ | *zlata.houskova@gmail.com*

Virtuální univerzita 3. věku (VU3V) se v ČR stala už před lety fenoménem, který oslovil nejen seniory napříč republikou, ale také vedení obcí, občanská sdružení, vzdělávací a kulturní organizace a samozřejmě také – knihovny (za připomenutí určitě stojí, že první knihovnou, která se stala konzultačním střediskem VU3V, byla Městská knihovna Sedlčany). Ty se poměrně rychle začaly zajímat o spolupráci s Provozně-ekonomickou fakultou České zemědělské univerzity v Praze (dále PEF ČZU), která VU3V v ČR realizuje, a postupně rozšiřovaly počet tzv. konzultačních středisek.

A důvody tohoto vývoje? Je to jednoduché: prostřednictvím VU3V se k přednáškám vysokoškolských expertů z různých oborů dostanou všichni zájemci-senioři, a mohou tak získat „všeobecné, zájmové a neprofesní" vzdělání na univerzitní úrovni, aniž musí vážit dlouhou cestu do univerzitních měst. Stačí dojít do blízkého konzultačního střediska VU3V v obci. Kurzy VU3V tak vyrovnaly šance na vzdělávání seniorů z měst a venkova. Setkávání na těchto kurzech má navíc vedle vzdělávacího také silný sociální efekt; o jeho významu svědčí zájem o studium i ve velkých městech (včetně univerzitních). Zkrátka – ideální forma práce a nová služba pro seniory v obci.

Pro konzultační střediska samozřejmě platí určitá pravidla a musí být splněny jisté podmínky. Vše je ale nastaveno velmi vstřícně, s pochopením a v zájmu potenciálních frekventantů, takže stát se konzultačním střediskem mohou bez větších problémů i ty nejmenší knihovny. Praxe potvrzuje, že možnost studia VU3V poskytují seniorům knihovny všech velikostí – od krajských po neprofesionální knihovny v nejmenších obcích. Bližší podmínky vzniku konzultačního střediska jsou k dispozici na webových stránkách *https://vu3v.cz/.*

Když sekce SKIP 60+ tvořila standard Knihovna přátelská k seniorům, uvedla proto realizaci VU3V jako minimální požadavek v oblasti vzdělávání. I tento požadavek možná ovlivnil nárůst počtu konzultačních středisek VU3V v knihovnách. Tak či onak vedle obcí jsou právě knihovny nejčastěji konzultačními středisky VU3V; navíc často se i konzultační střediska obcí prakticky realizují v prostorách nebo s pomocí knihoven. Že jde o praxi úspěšnou, kterou oceňují jak knihovny, tak frekventanti kurzů, dokumentují některé z dalších příspěvků v tomto čísle *Čtenáře*.

A protože knihovny jsou plné kreativních lidí, knihovní konzultační střediska propojují univerzitní přednáškový základ s vlastní činností (výpůjčky studijní a doplňkové literatury, doporučující bibliografie…) a doplňují jej dalšími aktivitami, jako jsou setkání s „virtuálními" lektory v reálu či vystoupení dalších odborníků na probírané téma, návštěvy výstav, objektů souvisejících s tématy, vycházky, výlety apod. A mimo jiné také hledají cestu k vzájemné spolupráci. Jeden ze zajímavých nápadů padl v loňském roce na přehlídce *Seniorská OKnA*. Byl to návrh na vytvoření databáze „kooperativních" knihoven, které chtějí (podle svých možností) ostatním pomoci při realizaci výletu/zájezdu studentů VU3V, případně jiných vzdělávaných seniorských skupin. Databáze, jejíž formulář se připravuje na webu sekce SKIP 60+, by měla umožnit knihovně, která plánuje tematický výlet do určité lokality, zjistit, jestli zde najde partnerskou knihovnu ochotnou pomoci při zajištění programu výletu a samozřejmě za jakých podmínek. Například: knihovna z Chlumu chce jet se seniorskými studenty VU3V do Lhoty. Nahlédne do databáze a zjistí, že knihovna ve Lhotě je ochotna poskytnout seznam místních památek a významných

míst a zajistit exkurzi v knihovně nebo že je ochotna poskytnout průvodce po obci a zprostředkovat návštěvu místního zámku atd. atd.

Anebo také chlumská knihovna zjistí, že lhotecká knihovna k žádné spolupráci připravena není, a že si tudíž musí pomoci sama – a třeba se pak rozhodne, že pojede jinam, kde přátelskou kolegiální ruku najde… Databáze, pokud se ji podaří naplnit, tj. pokud bude dostatečný zájem a ochota knihoven podílet se jakoukoli měrou na této formě kooperace a vzájemné pomoci, může být dalším krokem ve vývoji služeb knihoven seniorům v ČR. A protože VU3V je opravdu mimořádně zdařilý a úspěšný projekt s velkým potenciálem rozvoje (v současné době jde o téměř 50 kurzů a jejich počet neustále narůstá), jsou všechny smysluplné formy spolupráce určitě žádoucí.

Téma **Virtuální univerzita třetího věku**

Virtuální univerzita třetího věku – ano či ne?

BOŽENA BLAŽKOVÁ | *b.blaza@seznam.cz*

V březnu letošního roku zorganizoval regionální výbor SKIP 08 ve spolupráci s Knihovnou města Hradce Králové setkání organizátorů kurzů Virtuální univerzity třetího věku (dále jen VU3V). Akce byla určená nejen knihovnám, které kurzy pořádají, ale i těm, které o jejich organizaci uvažují. Cílem setkání bylo představit jednu z možností kvalitního vzdělávání seniorů. Program byl zaměřen na praktické informace o tom, co je zapotřebí vědět a zajistit pro hladký průběh kurzů. Zároveň byla pozornost věnována možnostem různých doplňkových aktivit.

Zprvu se zdálo, že o akci nebude ze stran knihoven velký zájem. Nakonec se nás však sešlo více než čtyřicet a podle ohlasů nikdo z přítomných své účasti nelitoval a všichni si odváželi domů nové podněty pro oblast vzdělávání i práce se seniory.

ZAČÁTKY

Dopolední program zahájila Hana Balzerová z Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity (dále jen PEF ČZU) v Praze. Stručně představila přítomným univerzitu a fakultu. Dále se ve svém příspěvku zaměřila na vzdělávání seniorů, kterému se fakulta začala intenzivně věnovat ve školním roce 2006/2007, kdy začala pořádat klasickou formu přednášek pro seniory, tzv. vzdělávání třetího věku (V3V). Snahou organizátorů bylo umožnit všem zájemcům – bez ohledu na vzdálenost jejich bydliště od sídel vysokých škol a univerzit – účast na kvalitním vzdělávání. Mottem bylo a stále je: „Senior nepřichází za vzděláním, vzdělání přichází za seniorem". Projekt *Virtuální univerzity třetího věku* (VU3V) se ukázal jako vynikající řešení.

V roce 2008 proběhl v sedmi konzultačních střediscích, která se ke spolupráci s PEF ČZU přihlásila, první semestr, který absolvovalo celkem 100 posluchačů. V současné době je 390 konzultačních středisek v České republice a pět na Slovensku. Počet účastníků kurzů stoupl ze stovky na tisíce. Lektorka seznámila přítomné s tím, jak VU3V funguje. Na webových stránkách *www.e-senior.cz* jsou pro případné zájemce veškeré potřebné informace. Je zde k dispozici přehled všech kurzů včetně bonusových, určených pro studující posluchače. Během školního roku se organizují vždy dva semestry, každý se šesti virtuálními přednáškami. Účastníci kurzu se tedy pravidelně jednou za 14 dní scházejí, společně absolvují přednášku a vyplní si zkušební text. Po celý semestr mají možnost pustit si doma lekci znovu a vyplnit test. Po absolvování šesti semestrů jsou pozváni do Prahy, kde se na univerzitě zúčastní slavnostní promoce. PEF ČZU tak jako jediná v ČR umožňuje univerzitní seniorské vzdělávání zájemcům z celé republiky přímo v místě jejich bydliště.

SITUACE V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI

Dalším bodem programu byl přehled kurzů VU3V v Královéhradeckém kraji. Ve stručné prezentaci ukázala Božena Blažková, jak se knihovny podílejí na jejich organizaci. V kraji je 45 konzultačních středisek, z toho 22 v knihovnách. Knihoven je v kraji celkem 377, takže je zde poměrně velký potenciál pro další rozvoj této formy vzdělávání seniorů. Lektorka se pokusila shrnout benefity, které VU3V přináší místní komunitě: dlouhodobost a pevný řád projektu, záruka odbornosti a kvality lektorů, kombinace virtuálního, kolektivního a individuálního učení, výběr ze široké nabídky témat, stálá skupina posluchačů, kteří trénují paměť, zvyšují si sebedůvěru a mají možnost pravidelného setkávání i navazování nových přátelství. Kromě zajištění kurzů VU3V a zázemí může knihovna nabídnout i doprovodné aktivity: výstavy (soubory knih k probíranému tématu), exkurze, nástavbové přednášky a besedy, exkurze, literárně vlastivědné vycházky a výlety, přehledy souvisejících kulturních a vzdělávacích akcí v blízkém okolí aj. Bonusem pro účastníky může být i zvýhodněná účast na dalších akcích knihovny.

Posledním vystupujícím v dopoledním programu byla koordinátorka komunitní činnosti Místní akční skupiny (dále MAS) Hradecký venkov Eva Vašátková, která se ve svém příspěvku zaměřila na obtížnost zajišťování kvalitního vzdělávání seniorů v menších místech. Od té doby, kdy začali spolupracovat s organizátory VU3V, se každým rokem daří zakládat nová konzultační střediska v obcích a díky tomu trvale zvyšují vzdělanost seniorů ve svém regionu.

PRAKTICKÉ UKÁZKY Z ČINNOSTI

Odpolední program byl zaměřen na praktické ukázky z činnosti vybraných výukových středisek a vzájemnou výměnu zkušeností z organizace VU3V. Vystoupilo v něm sedm zástupců knihoven:

- Linda Krejčí (Knihovna města Hradce Králové): Jak to děláme v KMHK;
- Marta Pešková Staníková (Městská knihovna Slavoj Dvůr Králové nad Labem): 10let VU3V ve Slavoji;
- Lenka Dědečková (Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně): Malé výročí VU3V v Jičíně;
- Jitka Šedinová (Městská knihovna Semily): Slasti a strasti organizace kurzů VU3V;
- Marcela Valecká (Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě): VU3V v Krajské knihovně Vysočiny;
- Tereza Kovářová (Knihovna města Choltice): Univerzita 3. věku v Cholticích;
- Jana Midlochová (Městská knihovna Chlumec nad Cidlinou): Hlavně nedopadnout jako sedláci u Chlumce.

O vzájemné výměně zkušeností ze setkání účastníků tří různých konzultačních středisek informovala Věra Zaňková, bývalá knihovnice z Častolovic, která po odchodu do důchodu organizuje kurzy v domovské obci Hřibiny Ledská. Poslední příspěvek tohoto bloku s názvem Co všechno přináší kurzy VU3V účastníkům v malém městě přednesla Marie Šimůnková, dlouholetá frekventantka VU3V při Knihovně Fráni Šrámka v Sobotce. Účastníci setkání se prostřednictvím těchto diskusních příspěvků seznámili s organizací kurzů v knihovnách různé velikosti a na konkrétních ukázkách viděli, že velikost místa a počet obyvatel nejsou rozhodující. Kurzy VU3V je možné organizovat v malé obci i v krajském městě.

Foto: František Najman

DALŠÍ ROZVOJ A VÝVOJ

Závěr setkání poskytl zajímavé náměty k zamyšlení a nastínil další možnosti rozvoje spolupráce mezi garanty VU3V a knihovnami. Příspěvek Nápadník – tipy na možné doplňkové aktivity přednesla Iveta Bergerová ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Ve své prezentaci ukázala, jak mohou knihovny zmapovat okolí a vytvořit lákavou nabídku doplňkových akcí k jednotlivým tématům VU3V; např. zpracování nabídky hvězdáren a planetárií včetně možností astronomických pozorování či soupis známých i méně známých barokních památek vhodných k návštěvě. Návrhu elektronického propojení knihoven, které jsou ochotny navzájem si pomoci s realizací výletu (vycházky, exkurze) v místě svého působení je věnována pozornost v samostatném článku na s. 203–204.

Jako hezké poselství z velmi pozitivně hodnocené akce uvádím virtuální pozdrav z Městské knihovny v Přelouči, která se nemohla setkání zúčastnit, protože zde právě probíhal závěrečný kurz jarního semestru VU3V: *Milí současní i budoucí organizátoři VU3V, jistě jste už zjistili nebo brzy zjistíte, že spolupracovat s týmem VU3V v Suchdole je příjemné a snadné. Přání plní rychle a zázraky do tří dnů. Táhneme to s nimi už od roku 2017. Báječné partě našich studujících seniorů přidáváme k přednáškám ještě trénování paměti, lekce mediální gramotnosti a vyrážíme i na školní výlety. Pokud ještě váháte, jděte do toho. Studium dodá vašim seniorům nové znalosti, nové přátele i tolik potřebné sebevědomí.*

Na otázku, zda má smysl organizovat kurzy VU3V, si ovšem musí každá knihovna odpovědět sama. ■

Pozn.: Autorka je emeritní knihovnice a také účastnice kurzů VU3V.

Do čísla přispěli

Mgr. Lenka Antošová – emeritní ředitelka Knihovny města Hradce Králové ■ **Božena Blažková** – emeritní předsedkyně Kubu dětských knihoven SKIP ■ **Michaela Daňková** – Obecní knihovna Stará Ves nad Ondřejnicí ■ **Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D.** – Slezská univerzita v Opavě ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Karolína Homonai** – Městská knihovna Louny ■ **Mgr. Zlata Houšková** – SKIP ČR ■ **Ing. Jana Charvátová** – Obecní knihovna Rohatec ■ **Mgr. Gabriela Jarkulišová** – Knihovna Kutná Hora ■ **Mgr. Anna Kašparová** – Severočeské muzeum v Liberci ■ **Lucie Lacinová, M.A.** – Malá technika, z. ú. ■ **Bc. Pavlína Lenghartová** – Univerzita Karlova, studující ■ **Mgr. Lucie Macháčková** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Mirka Matušková** – Knihovna Karla Hynka Máchy (Litoměřice) ■ **Mgr. Blanka Novotná** – Univerzita Karlova, Centrum pro studium dlouhověkosti a dlouhodobé péče (CELLO) ■ **Mgr. Libuše Pavlicová** – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně ■ **Mgr. Marta Pešková Staníková** – Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem ■ **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR ■ **Alena Rees** – Schola Bohemica e.V., Düsseldorf ■ **Michaela Sehnalová** – Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Knihovna Národního muzea ■ **Jana Šerhaklová** – Městská knihovna Kamenice nad Lipou ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Bc. Edita Vaníčková Makosová** – Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Deset let Virtuální univerzity třetího věku u nás

MARTA PEŠKOVÁ STANÍKOVÁ | *peskova.stanikova@slavoj.cz*

V únoru 2024 uběhlo deset let od zahájení prvního semestru Virtuální univerzity 3. věku (VU3V) v Městské knihovně Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem. S tím je spojeno bilancování nejen průběhu všech uskutečněných přednášek, ale také proběhlých návazných akcí, které jsme pro naše studenty za tuto dobu připravili.

Přiznám se, že pořádání tzv. „virtuálky“ by mě ani ve snu nenapadlo, kdyby nebylo aktivní královédvorské seniorky, kterou právě tato forma studia oslovila. Přišla s nápadem, zda by mohlo být otevřeno konzultační středisko právě v naší knihovně. Proč to tedy nezkusit? Do prvního zkušebního semestru s tématem Astronomie se zapojilo hned na třicet studentů a od té doby se naše konzultační středisko téměř zdvojnásobilo.

Je zřejmé, že senioři-studenti VU3V velmi výrazně ovlivnili chod knihovny a také nastartovali pořádání nového typu akcí a výletů. Kurz astronomie jsme ukončili prohlídkou Hvězdárny v Úpici a Planetária v Hradci Králové, genealogii návštěvou Státního oblastního archívu v Zámrsku, včelařské arboretum v Nasavrkách uzavřelo kurz včelařství. Navštívili jsme kulturní památky: Hospital Kuks, Zámek Trója, Dlaskův statek, Zámek Slatiňany. Podívali jsme se společně do České národní banky, Muzea Českého ráje, automobilky v Kvasinách, Pivovaru Rampušák a dalších zajímavých míst. Na základě promítnutých přednášek jsme do knihovny pozvali např. na besedu o lidském zdraví univerzitního profesora Zdeňka Beneše, přednášku Kulhavý ďábel Santini odpřednášel Ondřej Slanina atd.

Velmi významnou součástí studia jsou závěrečné semináře, konané v různých místech Čech a Moravy, a promoce, kterou je každý student odměněn po úspěšném absolvování šesti semestrů studia. Oblíbené se stalo každoroční společné vánoční posezení v restauraci s obědem a tombolou a také červnové slavnostní zakončení zimního a letního semestru v Konšelské síni Staré radnice, kde předává osvědčení o absolvování pan starosta Jan Jarolím. Letošní semestr ukončíme dvoudenním výletem. Čeká nás závěrečný seminář v Nové Roli, nocleh v Karlových Varech a exkurze v pražských ČSA Technics. Výčet zážitků by mohl být daleko rozsáhlejší, ale pro představu, jak takové pořádání VU3V ovlivnilo aktivity knihovny Slavoj, je určitě dostačující.

VU3V nás inspiruje i jinak. Například k aktivitám určeným primárně královédvorským seniorům patřil do roku 2014 pouze rozvoz dokumentů do domácností, který jsme zahájili v roce 2009. V návaznosti na VU3V jsme nabídku rozšířili v roce 2016 ještě o angličtinu pro seniory.

A malý dodatek. Když jsme se v pařížské knihovně v St. Denis zeptali, jaké programy mají speciálně pro seniory, nepochopili, na co se vlastně ptáme. Vždyť senioři jsou přece dospělí… Tomu se nedá nic vytknout, jenže faktem je, že (někteří) senioři nepotřebují VU3V jen pro své vzdělání, ale spíše pro sociální kontakt, nová přátelství a zážitky. A to vše, speciálně seniorům, knihovna pořádající „virtuálku“ může poskytnout. ■

Foto: z archivu MěK Slavoj ve Dvoře Králové n. Labem

VU3V mýma očima

JANA CHARVÁTOVÁ | *janach108@gmail.com*

Vždy mne bavilo dělat něco pro druhé, co je zabaví, potěší, zaujme. Už delší dobu jsem pokukovala po ratíškovické knihovně, jak jim tam pěkně funguje setkávání při studiu na Virtuální univerzitě třetího věku. A tak se jednoho léta stalo, že jsem dostala souhlas zaměstnavatele a založila jsem i ve „své" rohatecké knihovně konzultační středisko. Ke studiu se mi podařilo získat pět žen, bývalých spolužaček a kamarádek, které vytvořily prima studijní skupinu. Moc se nám to líbilo, mne jako tutorku to moc bavilo a vždy jsem se na výuku těšila.

Když jsem zjistila, že už splňuji podmínky, přihlásila jsem se ke studiu i já. Byla jsem studentkou i tutorkou současně. Poznala jsem VU3V i z té opačné strany a také mne vybraná studijní témata moc bavila. V našem studijním kolektivu je vždy veselo a příjemně. Jednou za 14 dní se sejdeme v knihovně, vlastně teď už v moderně vybaveném sále sousedícím s knihovnou. Uvaříme kafíčko nebo čaj, přineseme nějakou laskominu a v tak příjemném prostředí si vyslechneme virtuální přednášku. Není to žádné stresující prostředí, vše probíhá v příjemné pohodě. Dopoledne vždy uteče jako voda a už si plánujeme setkání příští. V době covidu, kdy jsme se nemohly scházet, mi bylo smutno (a nejen mně). Nebylo to prostě ono.

Čas utíká jako voda, a tak jsem měla v lednu 2023 tu čest zúčastnit se slavnostních promocí na ČZU v Praze–Suchdole. Sama. Moje kolegyně jsou již o semestr dál. To mi nic nevzalo na slavnostní náladě a pořádně jsem si celý obřad užila! Jako odměnu jsem si dala dobrý oběd v menze, a protože na univerzitě právě probíhal den otevřených dveří, další čas jsem strávila prohlídkou jednotlivých fakult, skleníků i zvířátek. A že bylo na co se koukat. Jsem ještě hrdější studentkou této univerzity!

Ve studiu dále pokračuji, i když dojíždím přes 35 kilometrů. A postupně nás přibývá. Někdy jen o jednu ženu, tento semestr se dokonce přihlásili ke studiu dva muži a dvě ženy. Výukový sál se pomalu začíná zaplňovat. A z toho mám, teď už jako bývalá tutorka, nesmírnou radost! Hřeje mne dobrý pocit, že jsem konzultační středisko založila a že má nástupkyně v knihovně na tradici navázala. A především že my, senioři, můžeme pokračovat ve studiu dál. A já že se mohu dál vzdělávat a setkávat s prima lidmi.

Dává mi to hodně síly. Nejen proto, že se sejdeme a vzděláváme, čímž také trénujeme paměť. Ale i proto, že si vzájemně povyprávíme o tom, co je u koho nového, co koho trápí, zasmějeme se, občas si uděláme tematický výlet. VU3V je prostě fajn. ■

Foto: archiv Jany Charvátové

Jak umí české děti číst

EDITA VANÍČKOVÁ MAKOSOVÁ | *Vanickova@npmk.cz*

Často se nejen v knihovnické komunitě setkáváme s přesvědčením, že *„děti nečtou"*, případně *„dnes už děti nečtou"*. Ke zjištění, zda jde jen o dojmy, optický klam, nebo realitu, naštěstí máme nástroje, které nám mohou poskytnout porovnatelná data nejen v čase, ale napříč světem. Zjišťování úrovně čtenářských, přírodovědných, matematických a dalších dovedností českých žáků v národním i mezinárodním srovnání se věnuje Česká školní inspekce. Nejen o mezinárodním srovnání čtenářských dovedností žáků jsem vyzpovídala Josefa Basla, vedoucího oddělení mezinárodních šetření České školní inspekce (ČŠI).

Spolufinancováno Evropskou unií

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Úroveň čtenářských dovedností testuje program PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) u žáků 4. ročníku základních škol. Sleduje také význam rodinného, školního a širšího prostředí pro rozvoj čtenářských dovedností žáků a probíhá v pětiletém cyklu. Česká republika je do něj zapojena od roku 2001. Pro testování gramotností žáků ve věku 15 let je určen program PISA (Programme for International Student Assessment). Ten testuje různé gramotnosti s odstupem tří let. Čtenářské gramotnosti se věnovalo testování v letech 2000, 2009 a 2018.

Jakým způsobem v České republice zjišťujeme čtenářské dovednosti dětí a mladých?

Hodnocení vzdělávání, jak se na něj díváme z pohledu ČŠI, lze rozdělit na interní a externí pohled a rovinu školy a rovinu vzdělávacího systému. V rovině školy jsou interním pohledem všechny autoevaluační aktivity, které se ve škole provádějí. Snahou ČŠI je, aby ředitelé a ředitelky škol byli inspirováni modelem kvalitní školy[1], podle kterého provádíme hodnocení a který by byl inspirací k tomu, dívat na své školy v rámci autoevaluace podobnou optikou. V rovině školy je interní pohled autoevaluace a externí jsou aktivity ČŠI. V rovině vzdělávacího systému je externím pohledem právě zapojování České republiky do mezinárodních šetření, jak si vedeme ve srovnání s jinými zeměmi tak, aby byl možný zpětný pohled. Interním pohledem na vzdělávací systém jsou pak veškeré národní inspekční aktivity. Zapojování ČR do mezinárodních šetření je dlouhodobá věc a zároveň je to jeden z dílků v mozaice, kterou pro vzdělávací systém z hlediska zpětné vazby máme. Žádné mezinárodní šetření není šito na míru našemu vzdělávacímu systému, klíčové však je, že se ČR zapojuje dlouhodobě a pravidelně, a proto je možné dívat se na vývoj a směr, jakým se dovednosti žáků posouvají. Zjištění z mezinárodních šetření jsou i součástí rámce Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+.[2]

Co se nejvíce zjišťuje?

Zapojování ČR do mezinárodních šetření znamená, že se sledují především čtenářské dovednosti, matematické, přírodovědné, dále ještě informační dovednosti a počítačová gramotnost, finanční gramotnost a nyní nejnověji informatické myšlení.

[1] *https://csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2023_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/Kriteria-hodnoceni_2023_2024_FIN-TISK.pdf*

[2] FRYČ, Jindřich, Zuzana MATUŠKOVÁ, Pavla KATZOVÁ, Karel KOVÁŘ, Jaromír BERAN et al. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-46-4.

Zejména šetření PISA u patnáctiletých žáků přináší v každém cyklu nějakou inovativní doménu, např. tvůrčí myšlení, skupinové řešení problémů. Zjištění z mezinárodních šetření dlouhodobě poukazují na silnou vazbu mezi oblastmi v tom smyslu, že čtenářské dovednosti velmi ovlivňují další. Matematické a přírodovědné dovednosti jsou pojaty samostatně, ale ukazuje se dlouhodobě, že záleží na čtenářských dovednostech žáků, jak si poradí s úlohami v jiných oblastech. Jednoduše řečeno, ve chvíli, kdy je důležité porozumět, co se vlastně po mně chce, například u slovních úloh v matematice, bez čtenářských dovedností žák nemá tolik šancí uspět ani v těch ostatních. Snahou ČŠI je v linii didaktické inspirace pro učitele a učitelky poukazovat na velmi důležitý význam mezipředmětových vazeb. Rozvoj čtenářských dovedností by neměl být spjat pouze s předměty, jako je český jazyka a literatura, ale měl by být vnímán mezipředmětově a v provázanosti s ostatními oblastmi.

K výsledkům posledního testování PIRLS 2021 vydala ČŠI velmi zajímavou publikaci *Inspirace pro rozvoj čtenářských dovedností…*

Právě tato nejnovější inspirativní publikace nabízí mezipředmětový pohled na rozvoj čtenářských dovedností a nastavení čtenářské kultury školy a sdíleného vnímání v kontextu celoškolního pohledu. Obecně si myslíme, že zde je rozhodně potenciál rozvoje do dalších let, protože ne všichni pedagogové jsou již otevření a naladění na skutečnost, že mezipředmětové vztahy a vazby jsou důležité a má smysl se jim věnovat. Výsledky šetření PIRLS od roku 2001 ukazují, že řada zjištění je vlastně stabilních, což automaticky neznamená, že to je pozitivní zpráva. V řadě oblastí dochází k výkyvům, ale dlouhodobě se ukazuje, že podíl žáků, kteří mají pouze minimální čtenářské dovednosti, je poměrně stabilní, tedy že se našemu vzdělávacímu systému zatím nedaří posunout tuto hranici nebo zvyšovat podíl žáků, kteří alespoň té základní dovednostní úrovně dosahovali.

Máte vysvětlení, proč je tomu tak?

Souvisí to s velkou setrvačností ve vzdělávacím systému. Také zkušenost z diskuzí s učiteli a odbornou veřejností ukazuje, že v ČR není tolik obvyklé, aby se v hodinách pracovalo se souvislými texty. Práce s čítankami velmi často znamená, že obsahují jen úryvky, a nikoliv kratší, ale ucelený text. Takový, se kterým se dá komplexně pracovat a učit žáky vyhledávat a interpretovat informace. Toto je jedna z věcí, která je ve vzdělávání konzervativně přítomna. A není pak pro učitele a učitelky úplně snadné a z hlediska jejich časových kapacit ani možné, aby si žáci vyhledávali učební texty mimo v literatuře sami. A tady bych viděl možnou roli knihoven. Knihovna by mohla mít připravené ucelené texty, se kterými by se dalo pracovat nad rámec toho, co je v učebnicích a čítankách. Nemluvím jen o textech, které by měly být z knih, protože šetření PIRLS i PISA pracují se čtenářskými dovednostmi v celé šíři, nejen v beletristických textech, ale i v článcích. Reflektují to, že děti čtou na webu, měly by rozumět jízdním řádům a dalším zdrojům, tedy mapují dovednosti komplexně. S výběrem pro čítanky a vůbec s možností pracovat s ucelenými texty také souvisí dlouhodobé zjištění, že řada textů, které jsou v čítankách, vyhovuje častěji dívkám a není tolik zajímavá pro chlapce. Například text technického typu, třeba článek z časopisu *ABC*, ten má větší potenciál zaujmout a celkově navnadit na čtení i chlapce. Naši žáci mají stabilní výsledky v základní dovednosti najít konkrétní informaci v textu, ale ve chvíli, kdy jde o složitější věci, které jsou charakterizovány jako interpretace, posuzování, propojování informací napříč textem či z různých textů podobného tématu, takové dovednosti našim žákům ještě tolik nejdou.

Je zde tedy prostor pro knihovny tento potenciál využít? Napadá mě, že velmi přirozený způsob spolupráce školy a knihovny by mohla být nabídka knih v knihovně tak, aby kopírovala výběr textů v čítankách. Ve chvíli, kdy během vyučování dítě zaujme úryvek z knihy, mělo by mít možnost si ideálně ještě ten den o přestávce ve školní knihovně nebo po vyučování ve veřejné knihovně knihu půjčit domů…

Určitě by to mohla být jedna linie, ale důležitá je i ta opačná: knihovny mají dobrý přehled o tom, jaké knihy vycházejí, a mohou vytvářet nabídky učitelům. Z odpovědí v učitelském dotazníku u části „jaké konkrétní knihy učitelé doporučují a s jakými knihami a čítankami pracují" je vidět konzervativní a dlouhodobá setrvačnost titulů, které rozhodně nereflektují posledních pět let, ale ani posledních deset let! To rozhodně není ideální z hlediska způsobu, jak zaujmout mladé potenciální čtenáře. Dokážu si ale i představit, že pokud knihovna projeví nějakou aktivitu, reakce škol mohou být někdy vlažné. Ve zmiňované publikaci *Inspirace pro rozvoj čtenářských dovedností* je uvedeno mnoho příkladů inspirativních praxí ke spolupráci knihoven se školami. Myslím si také, že by bylo dobré více zapojit přímo zřizovatele do diskuzí na téma podpora a spolupráce mezi školami a knihovnou, protože na úrovni měst a obcí je často zřizovatel mateřských a základních škol a knihovny stejný. V kontextu rozvoje čtenářských i takzvaně předčtenářských dovedností nahrává i situace, že více a více zřizovatelů častěji volí organizační strukturu spojení mateřské a základní školy do jedné instituce. Proto by mohlo být dobré si uvědomit, že i knihovna má stejného zřizovatele a mohla by přirozeně nastat synergie v činnostech všech institucí. Ne každá škola má finanční kapacity na to, aby rozvíjela svůj knižní fond, a tady já vidím možnost spolupráce mezi knihovnou a školami.

Toto zmiňuje jako možnou cestu i *Doporučení MŠMT pro funkci a činnost školní knihovny*[3] v případě, že v obci je veřejná knihovna, která může plnit funkci školní knihovny a spolupracovat při plánování činnosti i nákupu fondu dětské literatury. Je možné najít vztah mezi dobře fungující školní knihovnou a výsledky žáků? Dodávám, že jedním z hodnotících indikátorů ČŠI je existence školní knihovny a počet titulů na jednoho žáka.

Z hlediska analytického se toto nedá v souvislosti s mezinárodním šetřením vyjádřit s určitostí, což souvisí i s tím, že spektrum modelů v různých zemích (ale ostatně i v České republice) je široké a přístup dětí ke knihám je různý. Proto bychom porovnávali neporovnatelné. Klíčový ale je přístup dětí ke knihám. Můžeme školní knihovnu vnímat jako samostatnou místnost, ale mnoho škol jde cestou, kdy knihy jsou ve škole rozprostřené do jednotlivých tříd formou čtenářských koutků a množství knih ve škole může být stejné nebo podobné. Zde vidím jako klíčovou roli zřizovatele a dále nastavení čtenářské kultury vedením školy a celým pedagogickým sborem.

Ještě bych se vrátila k možnostem knihoven, které si na spolupráci se školou zatím netroufají. Jednou z možností, která v mnoha knihovnách roky funguje, je vytvoření nabídky lekcí pro školy, které se školám poté distribuují. Další cestou by mohla být cesta opačným směrem, tedy oslovit školy, aby samy zformulovaly svá očekávání, požadavky na veřejnou knihovnu.

Ano, dovedu si představit, že očekávání a realita mohou být různé pro knihovny, na druhou stranu máme očekávání ze strany školy, co by knihovna mohla poskytovat, jen si to neřeknou. V tomto ohledu myslím mohou dobře fungovat pracovní skupiny místních akčních skupin a místních akčních plánů, ve kterých je téma rozvoje čtenářských dovedností a spolupráce škol a knihoven řešeno. Ty vidím jako funkční platformy, které mohou iniciovat setkání a diskuse. A z hlediska fondu je namístě vážně zvažovat i možnost – zejména pro menší knihovny – zřídit putovní fondy, které by rotovaly mezi školami tak, abychom měli pro děti atraktivní nové fondy. V obecných systémových věcech bychom mohli uvažovat, zda v rámci vznikajícího středního článku podpory by nebyl prostor i pro metodickou podporu nastavování čtenářské kultury ve školách. Aktivita může přicházet z obou stran a nejen na úrovni mateřských a základních škol. V publikaci *Inspirace pro rozvoj gramotností* PISA 2018[4] jsme zařadili kapitolu, která se věnovala inspiraci, jak rozvíjet čtenářskou gramotnost u žáků oborných škol zejména v nematuritních oborech, a ve spolupráci s lektory byly nabízeny bezplatné inspirativní webináře pro odborné školy. Velkou podporu a především příklady inspirativní praxe jsme tehdy zaznamenali ze Střední odborné školy Třineckých železáren. Je to dobrý příklad, že pokud je nastavena a rozvíjena ve škole čtenářská kultura, je možné mít dobré výsledky v rozvoji čtenářských dovedností i u žáků nematuritních oborů.

Děkuji za rozhovor. ■

[3] *https://www.edu.cz/methodology/doporuceni-msmt-k-cinnosti-a-funkci-skolni-knihovny-na-zakladnich-a-strednich-skolach/*

[4] *https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/PISA-Inspirace-pro-rozvoj-gramotnosti-ulohy-ze-cte*

Regionální funkce knihoven v letech 2018–2022

1. část

LUCIE MACHÁČKOVÁ | *lucie.machackova@nlp.cz*

Regionální funkce (RF) knihoven je termín, kterému kromě knihovníků nikdo, jak se říká „na první dobrou“, nerozumí. Co tedy tento pro laickou veřejnost tajemný termín v praxi znamená? Shrnu to do tří slov – vzájemná pomoc a spolupráce. To už zní mnohem lépe a všichni významu rozumíme. Máme tak alespoň částečně jakousi obecnou představu, ale stále to ještě není nic moc…

Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy tento termín vysvětluje jako: *Funkce zpravidla univerzální knihovny zaměřené na vymezený region. Jsou jimi zejména činnosti koordinační, poradenské a konzultační, meziknihovní služby, vzdělávací aktivity, shromažďování, zpracovávání, uchovávání a zpřístupňování dokumentů a informací o daném regionu.*

Více než stoletou historii českého knihovnictví rámují tři knihovní zákony. Spolupráce a vzájemná pomoc knihoven je obsažena v každém z nich. V podobě, v jaké ji známe dnes, je ukotvena v zákoně č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Současná struktura systému regionálních funkcí knihoven je postavena na spolupráci a provázanosti knihoven. Na vrcholu stojí Národní knihovna ČR (NK ČR), která prostřednictvím Knihovnického institutu celostátně metodicky řídí a vyhodnocuje jejich výkon/činnost. Druhým stupněm jsou krajské knihovny, které koordinují plnění regionálních funkcí knihoven v krajích. Třetí stupeň tvoří knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí, které jsou prodlouženou rukou krajských knihoven pro určitý region.

V roce 2019 vydalo Ministerstvo kultury „Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky“[1], který definuje jednotný postup při výkonu regionálních funkcí knihoven a vytvoření příznivých podmínek pro poskytování podpůrných služeb základním/obsluhovaným knihovnám. Hlavní cíle regionálních funkcí knihoven jsou ve stručnosti tyto:

— **Platforma pro koordinaci a spolupráci mezi knihovnami v daném regionu**. To znamená sdílení informací, zkušeností a zdrojů mezi knihovnami, aby bylo možné dosáhnout efektivnějšího využívání finančních prostředků a poskytování lepších služeb čtenářům.

— **Přístup k odborné podpoře a poradenství v oblasti knihovnictví**. Regionální funkce knihoven poskytují knihovníkům informace, návody a školení, které jim pomáhají v jejich práci a rozvoji odborných dovedností. Tím se zajišťuje profesionální a kvalitní poskytování knihovních služeb v regionu.

— **Podpora a rozvoj knihovnictví, čtenářství a literární kultury v regionu** prostřednictvím organizace literárních akcí, přednášek, besed a dalších kulturních programů pro čtenáře a veřejnost v daném regionu.

Proto, aby mohly být cíle regionálních funkcí naplněny, vymezuje výše uvedený metodický pokyn soubor podpůrných služeb/standardů, které pomáhají zvyšovat úroveň poskytovaných služeb v obsluhovaných knihovnách:

1. poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbory;
2. statistika knihovnických činností;
3. vzdělávání knihovníků, semináře a porady;
4. tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace;
5. pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů;
6. nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce;
7. podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit;
8. servis automatizovaného knihovního systému využívaného pro výkon regionálních funkcí.

Graf č. 1 **Celková finanční dotace na výkon RF (Kč)**

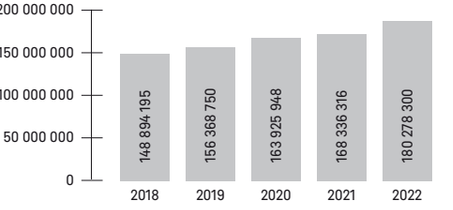

dotaci na RF, to jsou zpravidla krajské dotační programy (například na nákup mobiliáře nebo podpora projektu Bookstart pro obsluhované knihovny v kraji). Třetí část tvoří příspěvky obcí (zřizovatelů obsluhovaných knihoven) na nákup výměnného fondu. Předmětem Grafu č. 1 je vývoj celkové finanční dotace na výkon RF ve sledovaném období. Je pozitivní, že částka má vzestupnou tendenci. Nárůst mezi lety 2018 a 2022 je 31,4 milionu korun. Graf č. 2 ukazuje dotace jednotlivých krajů.

Graf č. 2 **Vývoj krajské dotace v jednotlivých krajích v mil. Kč**

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský	**Celkem**
2018	2,5	13,7	15,0	7,0	4,4	9,0	6,6	8,5	6,0	10,3	14,6	11,5	8,0	16,2	**133,2**
2019	2,4	14,0	16,0	7,5	5,2	9,0	6,7	8,8	6,5	10,3	16,0	11,9	8,4	16,8	**139,5**
2020	2,8	15,3	16,0	8,0	5,1	9,6	7,1	10,1	6,5	11,5	16,0	12,8	9,2	16,7	**146,7**
2021	2,5	15,7	16,0	7,5	5,6	9,6	6,9	10,1	6,5	10,3	16,0	12,8	9,2	21,7	**150,4**
2022	2,5	15,9	17,0	8,5	5,9	9,9	7,6	10,1	8,5	11,9	17,0	13,1	13,4	22,0	**163,3**

Financování RF je v kompetenci jednotlivých krajů. Vzhledem k tomu, že jednotlivé kraje přistupují k jejich výkonu/zajištění různě, tak i částka na jednoho obyvatele v jednotlivých krajích je rozdílná, pohybuje se v rozmezí 12–27 korun.[2]

Vývoj regionálních funkcí v ČR mezi lety 2018–2022

V následující části příspěvku je stručná analýza vývoje RF knihoven v ČR v letech 2018 až 2022. V případě, že máte zájem o podrobná data, Knihovnický institut Národní knihovny ČR (KI NK) každý rok zpracovává výroční zprávu o plnění výkonu RF v rámci ČR.[3]

Financování regionálních funkcí

Celkové finanční prostředky na plnění RF jsou složeny s několika částí. Tou největší je dotace kraje přímo na výkon RF, druhou je podpora knihoven z krajských rozpočtů mimo krajskou

Graf č. 3 **Vývoj počtu obsluhovaných knihoven**

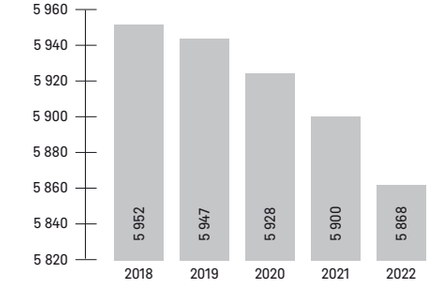

[1] Dostupné z: *https://ipk.nkp.cz/docs/RF/Metodicky_pokyn_RF*

[2] Příklady z roku 2022: Středočeský = 11,5 Kč, Ústecký = 12 Kč, Jihočeský = 26,70 Kč, Zlínský = 23,40 Kč

[3] Výroční zprávy o plnění výkonu RF: *https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/vyrocni-zpravy*

Graf č. 4 **Vývoj počtu obsluhovaných knihoven v krajích**

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský	**Celkem**
2018	40	810	602	493	118	300	216	391	420	595	688	481	390	408	**5 952**
2019	40	821	597	493	118	300	216	389	419	595	689	474	390	406	**5 947**
2020	40	816	595	489	117	303	212	386	421	596	688	479	384	402	**5 928**
2021	40	801	593	487	116	300	211	384	421	605	686	473	384	399	**5 900**
2022	40	797	587	486	116	301	211	380	421	605	685	473	383	383	**5 868**

Obsluhované knihovny

V České republice je podle aktuálních statistických šetření (k 31. 12. 2022) 5256 veřejných knihoven + 852 jejich poboček. Celkem existuje v ČR 6108 knihoven, které tvoří síť veřejných knihoven. Počet obsluhovaných knihoven v rámci RF dosáhl v roce 2022 počtu **5868.** Za posledních pět let se počet veřejných knihoven snížil o 84, viz Graf č. 3. K uzavírání/rušení knihoven dochází zpravidla v malých obcích v důsledku malého využívání jejich služeb, případně nezájmu ze strany obcí. Graf č. 4 ukazuje počty knihoven v jednotlivých krajích za sledované období.

Počet knihoven obsluhovaných v rámci RF v jednotlivých krajích ukazuje Graf č. 4.

Personální zajištění

Počet všech pracovníků, kteří zajišťují regionální funkce, je ustálený. V rámci ČR je to 223 pracovních úvazků. Personální obsazenost jednotlivých krajů je patrná z Grafu č. 5. Při srovnávání dat je dobré mít na paměti rozdílnou velikost krajů a s tím i počty obsluhovaných knihoven.

Při bližším pohledu do jednotlivých krajů jsou dobře vidět rozdíly v počtu knihoven na jednoho metodika, viz Graf č. 6. Je to odraz financování RF v daném kraji. ■

Graf č. 5 **Počet pracovních úvazků zajišťujících RF v krajích**

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský	**Celkem**
2018	2,5	18,9	23,0	14,1	7,5	15,6	11,6	15,4	7,8	17,0	24,5	20,5	17,0	27,8	**223,2**
2019	2,5	20,6	22,8	14,2	7,5	14,7	11,6	16,3	7,8	17,0	23,2	20,6	17,1	27,6	**223,5**
2020	2,5	22,2	22,3	14,4	7,0	13,8	11,6	16,3	8,1	17,0	23,3	20,4	17,1	26,5	**222,5**
2021	2,5	22,5	22,3	14,2	7,6	13,6	11,5	16,3	8,1	17,0	23,3	20,2	17,2	27,3	**223,6**
2022	2,5	22,2	22,3	14,2	7,6	13,5	11,5	17,0	8,1	17,0	23,6	20,2	17,2	25,3	**222,3**

Graf č. 6 **Počet knihoven na 1 metodika v krajích**

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský	**Celkem**
2018	16	43	26	35	16	19	19	25	54	35	28	23	23	15	**377**
2019	16	40	26	35	16	20	19	24	54	35	30	23	23	15	**376**
2020	16	37	27	34	17	22	18	24	52	35	30	23	22	15	**372**
2021	16	36	27	34	15	22	18	24	52	36	29	23	22	15	**369**
2022	16	36	26	34	15	22	18	22	52	36	29	23	22	15	**366**

Rozvoj informatického a logického myšlení dětí

LUCIE LACINOVÁ | *lucie.lacinová@mtuni.cz*

Bydlíme v domech, chodíme po mostech, používáme elektřinu a vodu… Ale také trávíme hodně času s mobily, počítači a obklopují nás i další, méně viditelné technologie. Jak tedy vysvětlit dětem fungování počítače nebo práci programátora? Po několika letech úspěšného fungování lekcí Malé technické univerzity, které pomáhají dětem pochopit fungování světa kolem nás z technického hlediska, vznikla druhá větev programů pro mateřské a základní školy, a to Malá digitální univerzita (MDU). Text navazuje na volný cyklus o Malé technice.

Jak už název napovídá, zaměřují se programy MDU na rozvoj digitálních kompetencí. V současnosti navštěvují lektoři dětské kolektivy s projektovými dny zaměřenými na rozvoj logického a informatického myšlení: Logické hry I a Logické hry II. Unikátnost programů spočívá v tom, že v rámci aktivit se nepoužívají žádné technologie, tedy ani tablety, ani počítače. Děti si potrápí hlavy s rébusy a hádankami, které podporují rozvoj informatického, matematického a logického myšlení. V rámci projektového dne si děti procvičí pravolevou orientaci, osovou souměrnost a třídění informací. Děti si také vyzkoušejí, co obnáší práce programátora – od hravého seznámení se základy programovacích jazyků až po programování robota-spolužáka. Programy vznikly ve spolupráci s odborníky z oblastí IT, matematiky a pedagogiky. Malá technika, z. ú., vydala také bohatě ilustrované metodické průvodce pro pedagogy s úkoly, které mohou vyučující používat jako návazné aktivity po tréninku dovedností v prostoru. Ke všem úkolům je na další straně řešení a také pedagogický komentář ohledně rozvíjených dovedností.

Foto: Malá technika

Aplikace programu v MěK Česká Třebová

O školení na rozvoj „imyšlení" je z nabídky Malé techniky mezi knihovnami největší zájem, který je vzhledem k informačnímu zaměření institucí jistě pochopitelný. Po absolvování tříhodinového bloku vedou na svých pracovištích zúčastnění knihovníci programy pro školy i odpolední kluby, během nichž pomáhají dětem stimulovat rozvoj dovedností potřebných k úspěchu v digitální době. Aktivity z programu Logických her si už vyzkoušeli knihovnice a knihovníci v MěK Klatovy, v MěK Čelákovice, Středočeské vědecké knihovně v Kladně a také v Národní knihovně ČR. Budeme se těšit na setkání i ve vaší knihovně. ■

POUŽITÁ LITERATURA:

- VÍTOVÁ, B. a kol. *Rozvoj logického a informatického myšlení předškolních dětí.* 1. vyd. V Říčanech: Educative toys, 2021. 130 s. ISBN 978-80-907887-1-8
- VÍTOVÁ, B. a kol. *Rozvoj logického a informatického myšlení pro žáky 1.–3. ročníku ZŠ.* 1. vyd. V Říčanech: Educative toys, 2021. 152 s. ISBN 978-80-907887-2-5

Klubu dětských knihoven je 30!

5. část

Foto: archiv Lenky Antošové

vzpomínaly **LENKA ANTOŠOVÁ** | *antosova@krasnyvek.cz*
ZLATA HOUŠKOVÁ | *zlata.houskova@gmail.com*

V listopadu 2008 byla na valné hromadě ve Svitavách zvolena předsedkyní Klubu dětských knihovníků (KDK) Lenka Antošová, tehdejší ředitelka Knihovny města Hradce Králové; ve funkci byla do roku 2011. Náplň činnosti KDK se ustálila v průběhu patnáctileté existence do tří základních okruhů:

— aktivity a projekty na podporu rozvoje dětského čtenářství;
— spolupráce a sdílení zkušeností, námětů a informací;
— podpora odborného vzdělávání knihovníků dětských oddělení.

Projekty

Z dlouhodobých projektů a celorepublikových akcí to byly pravidelně:

— *Noc s Andersenem;*
— *Kde končí svět* (Díky českému občanskému sdružení BlueLand a Národní knihovně ČR vznikla v roce 2008 v rámci projektu „Knihovna pro Zanskar" sbírka dětských knih v anglickém jazyce. V klášteře Phuktal tak mohla být založena první veřejná knihovna pro děti, kde byly knížky k dispozici nejen malým mnichům, ale i dalším deseti základním školám v údolí Lung Nag. Po českých knihovnách putovala výstava fotografií z Malého Himaláje „Pod modrým nebem aneb Jak jsem potkal jaka". KDK se na oplátku rozhodl přiblížit indickým dětem život dětí uprostřed Evropy: obyčejné dny, zvyky, svátky v průběhu kalendářního roku, život ve škole i doma. Knihu pro himalájské děti se sice nakonec nepodařilo realizovat, vznikla však řada krásných textů i obrázků, které vytvořily děti z členských knihoven KDK.);
— *Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka* a související pasování prvňáčků na čtenáře;
— *SUK – Čteme všichni;*
— Knihovnická dílna *Setkání s loutkou;*
— *Den pro dětskou knihu* (od roku 2009 zajišťován ve spolupráci Sekce veřejných knihoven a KDK);
— *Kamarádka knihovna;*
— *OKnA* – O KNihovnických Aktivitách (Od roku 2011; přehlídka zajímavých a inovativních forem práce s dětmi v knihovnách, kterou do českého prostředí přinesla nedávno bohužel zesnulá Iveta Novotná. První přehlídka na téma Václav Čtvrtek proběhla v dubnu 2011 v Jičíně jako prolog říjnové odborné konference, která se tamtéž konala u příležitosti 100. výročí narození Václava Čtvrtka. Nultým ročníkem tak byla zahájena tradice dodnes jedné z nejoblíbenějších a nejinspirativnějších aktivit KDK.).

Úspěšné byly i tradiční regionální projekty jednotlivých klubek jako *Hry bez hranic*, *My všichni jsme Východočeši*, *Poznej svou rodnou hroudu* aj.

Spolupráce a sdílení bylo nedílnou a velmi intenzivní součástí tehdejšího KDK. V roce 2011 se členské knihovny na výzvu kolegů z Polska připojily k 1. mezinárodnímu týdnu čtení; navázána byla spolupráce se slovenskými knihovníky – děckaři (opět z iniciativy kolegyně Ivety Novotné), knihovny pomáhaly při sestavování seznamu „zlatého fondu" knih vhodných pro hlasité předčítání, pro jičínskou konferenci k výročí V. Čtvrtka byla připravena vystoupení, bibliografie, prezentovány aktivity knihoven s autorovými knihami atd. atd. Spolupracovalo se s partnery i netradičně: biblioboxu (hlavní cena v soutěži *Kamarádka knihovna*) společnost 3M zajistila polep speciální fólií v designu, který navrhly děti z členských knihoven.

Vzdělávání

V oblasti vzdělávání pracovníků oddělení pro děti se děckaři z členských knihoven podíleli na tvorbě typových pozic Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací především shromážděním příkladů konkrétních prací děckařů ve vlastních knihovnách; dále vznesli řadu podnětů a témat k přípravě vzdělávacích aktivit pro následující léta (např. PR a marketing; práce s menšinami; práce s rodiči atd.).

Ale teď už dejme slovo tehdejší předsedkyni KDK Lence Antošové.

Proč ses rozhodla k tak nelehkému kroku – vedle vedení veliké knihovny ve stadiu zcela zásadní rekonstrukce objektu si přibrat ještě vedení KDK? Co se ti na tom tak líbilo?

Oblastí mého profesního zájmu byly vždycky aktivity a projekty na podporu dětského čtenářství. A mému srdci nejbližší byly tři z projektů realizovaných KDK: *Noc s Andersenem*, *Pasování prvňáčků* a *Knížka pro prvňáčka*. Právě tyto projekty probudily obrovský zájem veřejnosti, nastartovaly partnerskou spolupráci se školami, získaly si pozornost představitelů obcí a nadchly rodiče. Děckařky i díky těmto akcím a jejich celonárodní podpoře získaly větší profesní sebevědomí, které se projevovalo smrští dalších aktivit a projektů. Právě těmto projektům se podařilo vytvořit kolem knihoven něco do té doby nevídaného. Atmosféru jisté výlučnosti. Děti, které měly něco společného s knihovnou, se dostaly do „exkluzívního klubu", mezi elitu, která měla něco, co ti, kterých se to netýkalo, neměli. Ta lítost starších sourozenců, že prvňáčci mají možnost zažít takové dobrodružství! To těšení předškoláků, že už za rok... A do elitního klubu chtěli najednou všichni.

Dalším projektem, který mě vždycky okouzloval, byla *Kamarádka knihovna*. Neskutečně mě bavilo v knihovnách navržených na cenu sledovat, jak se půjčovny knížek proměňují v komunitní centra a prorůstají do kulturního života svých obcí.

Foto: Roman Zikmund

Pasování prvňáčků na čtenáře v Kroměříži

Zvláštní místo v mém srdci bude mít navždycky knihovnická dílna *Setkání s loutkou*. Především díky jeho duchovní matce Ivetce Novotné, čisté a obětavé duši, ale i díky té uvolněné, bohémské atmosféře v chrudimských ulicích v době konání Loutkářské Chrudimi.

Krásné vzpomínky mám na tvůrčí a radostnou atmosféru každého setkání, akce, projektu našeho Východočeského klubka. Dodnes jsem namyšleně přesvědčená, že právě naše Klubko bylo tou nejúžasnější a nejčinorodější líhní nápadů a aktivit. A měly jsme taky na čem stavět, vždyť ty největší děckařské ikony, Eva Kordová, Bobina Blažková a Alena Pospíšilová, jsou Východočešky.

Co si myslíš o Klubu dětských knihoven dnes?

KDK má naprosto neocenitelný význam pro práci dětských knihovníků. Jeho hlavní devizou je podpora a sdílení nápadů, akcí, zkušeností. Bez KDK by dnešní dětské knihovny nebyly tím, čím jsou, nebyly by úžasnými místy, která mění a zkrášlují životy dětí.

Chceš něco popřát kolegyním a kolegům z oddělení pro děti?

Velkorysé a laskavé nadřízené, kteří nenahlížejí na jejich práci pouze skrze čísla statistiky, ale uvědomují si, že dětští knihovníci vychovávají další generace čtenářů. A pro svou práci potřebují prostor, čas a podporu.

Děkuji za rozhovor – a zpětně také ještě (za všechny oceněné) za *Řád pohádkového trička*, který jste s Martou Staníkovou pro děckaře vymyslely, originálně vyráběly a velmi netradičně předávaly. Díky!!!

Metodici jsou solí knihovnického světa aneb Minimálně tři smajlíci

GABRIELA JARKULIŠOVÁ | *sefova@knihovna-kh.cz*

Že je soli zapotřebí a svět bez ní je nejen mdlý, ale především nezdravý, to už nám pohádkový svět ukázal. Taky víme, že najdeme sůl nejrůznější kvality – některá solí hodně, některá skoro vůbec. V některé cítíme pachuť, jiná je obohacena o další složky. S knihovnickými metodiky je to stejné. Fakt. V nějakém počtu jsou. No ano, v každé pověřené knihovně nějakého metodika najdeme. Někteří solí hodně, někteří skoro vůbec a někteří jsou obohacení o další složky. A v knihovnách, o které se takový metodik stará, je to pak sakra znát.

Každopádně patří práce metodika (který solí hodně) k těm podle mého názoru nejnáročnějším knihovnickým specializacím. Akvizice, katalogizace, bravurně zvládnutý AKS, znalost práce s dětmi, seniory, mediální a všechny další gramotnosti, znalost a průvodcovství v oblasti dotací a gratů, komunikace se zřizovateli, taky svaly a nervy – na aktualizace obecních fondů, na rozvoz výměnných souborů – a to jsem určitě nevyjmenovala všechno, co metodika na jeho profesní cestě potkává. Víme vlastně, že rozvoj knihoven, těch obecních a malých profíků, není bez dobré metodiky možný? Víme, že krajské a pověřené knihovny by si své metodiky měly opravdu považovat, protože bez nich se prostě naše skvělé koncepce, cíle, nástroje a vize ke koncovému uživateli, čtenáři v obci, nedostanou?

A protože chceme, aby těch dobře solících metodiků bylo co nejvíc, protože chceme, aby se mohli potkávat, motivovat, porovnávat, rozvíjet, informovat a sdílet dobrou praxi i slepé uličky, organizuje Sekce veřejných knihoven SKIP každoroční setkání, chcete-li workshop, právě pro metodiky. Pravidelně střídáme moravské a české prostředí, okupujeme na dva dny krásné a inspirativní knihovny a padesátce metodiků chystáme, nejlépe jak umíme, vzdělávací i komunitní program.

Letošní, už desátý workshop našel své útočiště v Havlíčkově Brodě. Krajská knihovna a její skvělý knihovnický tým vytvářel po oba dny zázemí pro účastníky, lektory i programový tým a patří jim obrovský dík. Program probíhal hladce, lektoři byli připravení a výborní, metodici byli vnímaví a výborní, občerstvení bylo pestré a výborné.

Foto: archiv KK Vysočiny

A o čem tedy desátý workshop s podtitulem „Metodik prakticky“ byl? Samozřejmě, že jsme nejdřív chtěli vědět, jak jdou na výkon regionálních funkcí na Vysočině. To nám – bez příkras a s velkou zkušeností – ukázala **Irena Brezovic**, vedoucí metodiky Krajské knihovny Vysočiny. Setkání s **Vítem Richterem** je nejen při tomto typu akcí vždy naplněné daty a motivací. Tentokrát jsme se věnovali novému systému sběru dat v benchmarkingu knihoven, samozřejmě s tím, že je žádoucí zvyšovat počet menších knihoven zapojených do tohoto projektu. Dotkli jsme se i dosud pohříchu málo využívané databáze děl nedostupných na trhu. **Marie Šedá** ve svém vstupu připomněla (a některým účastníkům dokonce poprvé ukázala), jak a proč si radí knihovníci, tedy systém pověřená knihovna – krajská knihovna – Národní knihovna. Bylo to potřeba. Kolegyně **Lucie Macháčková** ukázala metodikům nový nástroj pro hodnocení standardů VKIS, a protože jsme byli na workshopu, účastníci si jeho ovládání hned prakticky nacvičili. Potkat se nad úrovní obsluhovaných knihoven s ředitelkou olomoucké knihovny **Lenkou Pruckovou** je vždycky zážitek a jsem přesvědčená, že její příspěvek „Kniha jako modelka“ účastníci hned tak nezapomenou. Ano, knižní dary po babičce nejsou pro obecní knihovny požehnáním, každá stará kniha není povinná četba a největší brzdou v knihovnách jsou často sami knihovníci. A účastníci workshopu teď už vědí, jak na ně.

Aby se knihovny využívaly, musí být prostě pěkné. S tím umí poradit **Lenka Dostálová** z Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, aktuálně i ve spolupráci s brněnskou fakultou architektury, o tom byl také její příspěvek. **Eva Vodičková** nabídla metodikům portfolio informací, jak mohou i v malých knihovnách využívat potenciál dobrovolníků. V mém příspěvku jsme se ohlédli za tím, jak knihovny v obci vykazují svou činnost směrem k samosprávě, jestli už jsme konečně pokročili s výročními zprávami a zda se daří naši činnost prodat vedení vlastní knihovny i samotným metodikům. Součástí metodických workshopů jsou už téměř tradičně setkání se zástupci dobrých obecních knihoven a vedení jejich obcí. Za letošní kulatý stůl usedli zástupci obcí v Kraji Vysočina a přiblížili z pohledu starostů i knihovníků, co dobře fungující knihovna přináší jejich obci, jejich občanům. Zajeďte se kouknout třeba do Sněžné. Dobré to bylo!

A protože nejen oficiálním programem živ je metodik, přichystali pro nás havlíčkobrodští kolegové večerní knihovnickou únikovku „Cesta kolem světa“. Krajskou knihovnu a sebe navzájem jsme tak poznali opravdu důkladně.

Kdybyste si náhodou chtěli projít celý program workshopu, koukněte na jeho web. Jsme knihovníci, takže si ho snadno najdeme. Za Sekci veřejných knihoven SKIP chci poděkovat za možnost podílet se na takových setkáních. Mají smysl! ■

Hračkobraní

JANA ŠERHAKLOVÁ | *detska.knihovna@kamenicenl.cz*

Hrajete si rádi? Tak to si určitě nenechte ujít *Hračkobraní*! Na kamenickém zámku letos proběhne již 18. ročník oblíbené prázdninové akce pro celou rodinu. Návštěvníci se opět mohou těšit nejen na bohatou přehlídku hraček z přírodního materiálu, ale i na setkání s jejich návrháři a výrobci.

Cílem festivalu, který od roku 2006 přirozeně navazuje na kamenickou hračkářskou tradici a dřívější využití zámku jako dětské ozdravovny, je především propagace českých autorských hraček a jejich prezentace co nejširší veřejnosti. Součástí pětidenního hračkového maratonu je také bohatý doprovodný program. V mnoha tvůrčích dílnách si děti i dospělí mohou vytvořit vlastní jednoduché hračky z přírodních materiálů, vyzkoušet si některé výtvarné techniky (např. malování na textil, sklo či porcelán), naučit se výrobu keramiky na hrnčířském kruhu nebo si vyrobit jednoduché boty. Každý festivalový den také mohou navštívit tři divadelní představení a jako bonus se navíc v zámecké zahradě třeba i naučit žonglovat!

Přijeďte si k nám do Kamenice pohrát – třeba i na jeden jediný den! Letošní setkání všech, kdo si ještě nezapomněli hrát, proběhne ve dnech 10.–14. 7. 2024 na zámku v Kamenici nad Lipou. ■

Premiéra *Záložky* se nesla v příjemném duchu

MIRKA MATUŠKOVÁ | *media@knihovnalitomerice.cz*

Malý knižní festival *Záložka,* uspořádaný litoměřickou Knihovnou K. H. Máchy, má za sebou úspěšnou premiéru. V neděli 28. 4. 2024 zavítalo do knihovny více než dvacet malých nakladatelství i spisovatelů především ze severu Čech. Akci zpestřil bohatý doprovodný program. Chtěli jsme dát prostor těm, kteří milují krásnou literaturu a tvoří zajímavé a hodnotné knihy, i když třeba jen v malém nákladu bez podpory velkých nakladatelství.

Festival se konal přímo v jednotlivých odděleních knihovny na Mírovém náměstí, stánky vystavovatelů zaplnily téměř všechna zákoutí její historické budovy. Pozvání přijali Severočeská galerie výtvarných umění v Litoměřicích, Muzeum města Ústí nad Labem, Knihovna Ústeckého kraje, MěK Louny, Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, nakladatelství ODD BOOKs, Nautilus, Malvern, Elka Press, Pankrác, Imagine Media, Andere Seite studio, Voda na mlýn, Dynastie, Continual Progress. Prezentovali se také samotní autoři jako Barbora Šťastná, Anna Burdová, Nikola Hiklová, Malvína Balvínová, Zdenka Holub Převrátilová, Martina Bezpalcová, Eva Plicková.

Každý tam mohl najít něco, co ho zaujalo, jak ostatně sliboval podtitul festivalu „Tady se najdete!". Děti si tak užily třeba autorské čtení Nikoly Hiklové, workshop pod vedením Zdenky Holub Převrátilové či tvoření z barevného písku s nakladatelstvím Malvern. Pro dospělé byla připravena autorská čtení, besedy a koncert.

Bohatý byl rovněž doprovodný program – od workshopu *Jak na recitaci* s Lenkou Pařízkovou a povídání s nevidomou autorkou Annou Burdovou, která přišla v doprovodu své vodicí fenky Dixie, přes představení knihy *Mazal tov!* s rabínem Davidem Maxou, autorské čtení z knihy *Hotel Atlantic* se spisovatelkou Barborou Šťastnou až po rozhovor s cukrářkami Veronikou Křížovou a Zuzanou Andrášovou, finalistkami známé soutěže Peče celá země.

Foto: David Surý

Autorka Anna Burdová a její vodicí fenka Dixie

Své novinky představila Nakladatelství Voda na mlýn a Nautilus, bohatou činností se pochlubily Knihovna Ústeckého kraje a Severočeská galerie. O příjemný závěr festivalu se postaral ústecký hudebník Will Eifell, který díky krásnému počasí zahrál a zazpíval své písně před budovou knihovny. V přízemí knihovny mohli návštěvníci ochutnat kvalitní kávu od Lorefa Kafe a načerpat tak energii k dalšímu průzkumu knižních stánků. Zaujaly také šité výrobky nejen pro knihomoly od OLLIE Design nebo motivační diáře, které představila Olga Bušková.

Malý knižní festival je pro knihovnu novým formátem akce, který v Litoměřicích chyběl. Tento ročník byl zkušební a mám velkou radost z toho, že se nám snad podařilo založit novou tradici. Doufám, že se příští rok na Záložce opět potkáme, dodala Martina Vondráková, ředitelka Knihovny Karla Hynka Máchy. ■

Pozn.: Autorka pracuje jako programová pracovnice Knihovny K. H. Máchy v Litoměřicích.

Knihovny a dlouhověkost

MICHAELA DOMBROVSKÁ | *michaela.dombrovska@slu.cz*
BLANKA NOVOTNÁ | *blanka.novotna@fhs.cuni.cz*

Knihovny odedávna pomáhaly pojmenovávat i řešit výzvy a problémy společnosti. Jsou centry vzdělanosti a demokracie, informačním zázemím aktivního občanství i středobodem rozmanitých komunit. Dlouhověkost patří mezi agendy, které utvářejí charakter dění okolo nás. Narůstající průměrná délka života má řadu praktických důsledků a dotkne se každého. Nejúčinnějším řešením je přitom prevence a povědomí o tom, že přiměřené investice do zdraví a vědomá péče o kvalitu života jsou zásadní nejen pro to, jak dlouho budeme žít, ale především pro to, aby závěrečná fáze života byla radostná, pohodová a klidná. A to je oblast, kde knihovny mohou sehrát významnou roli. Knihovny k vitální dlouhověkosti přispívají hned pětkrát.

Kurátorovaný výběr zdrojů

Jako v každé oblasti existuje odborná i popularizační literatura kvalitní a méně kvalitní. Knihovnice a knihovníci se mohou obracet na odborná pracoviště a poradit se ohledně výběru vhodné literatury, která může napomáhat v péči o zdraví. Podobně se to týká také seberozvojové literatury, která může podpořit mentální pohodu a duševní odolnost.

Akce s dobrým renomé

Většina knihoven dnes nabízí nejrůznější přednášky a workshopy a přitom výběrem pozvaných přednášejících ovlivňují, v jaké kvalitě a podobě se informace dostanou k těm, kdo se takových akcí účastní. Zejména oblast péče o zdraví si žádá skutečné odborníky s prověřenou praxí.

Aktivní podpora dlouhověkosti

Knihovny mohou přispívat k povědomí o tématu tím, že v jeho rámci zaujmou aktivní roli. Příkladem může být aktuální partnerská spolupráce Městské knihovny v Praze s Centrem pro studium dlouhověkosti a dlouhodobé péče (CELLO) při Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy na projektu RECETAS (viz P4).

Biblioterapie a bibliopedagogika

Propojení čtenářství a terapeutické pomoci má u nás dlouhou tradici, mezi jeho propagátorky patřila zejména Lidmila Vášová, na kterou dnes navazujeme. Vyžaduje proškolení knihovnic a knihovníků, kteří pak ve spolupráci s odbornými pracovišti (lékařskými, psychiatrickými či psychologickými) mohou doporučit vhodnou literaturu pro nejrůznější životní situace, případně nasměrovat na další odbornou pomoc, a přispět tak prevenci zejména duševního zdraví a pohody.

Čtení a čtenářství pro zdraví

Konečně, jak potvrzují opakované výzkumy Národní knihovny ČR a Akademie věd ČR[1], čtení samo o sobě přispívá k mentální odolnosti a celkové rezilienci. Inspirovat může také například projekt *Čtení v digitálním světě.*[2] Knihovny jsou čtenářskými centry a podpora čtenářství k jejich činnosti přirozeně a dlouhodobě patří.

[1] Viz *https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1*
[2] Viz *https://www.youtube.com/@CteniVDigitalnimSvete*

LONGEVITY DESATERO

O tématu longevity a zdravého stárnutí se čím dál více diskutuje i v rámci široké veřejnosti, zrcadlí ho i mnohá média. V roce 2023 se na toto téma konala první velká konference na půdě Univerzity Karlovy, na kterou navazovalo tematické vydání časopisu Vogue Leaders. V rámci těchto aktivit vzniklo mimo jiné longevity desatero[1], které může být zajímavé také pro knihovny, jejich pracovníky, čtenářky a čtenáře i celou komunitu lidí okolo knihoven.

Dlouhověkost znamená umět se přijmout se vším všudy. Zrát je možné s moudrostí, laskavostí a grácií.

Stárnutí se týká všech. V tomto ohledu je čas spravedlivý a měří všem stejně. Jak ale bude stárnutí vypadat, rozhodujeme každý za sebe. Může být zábavné, zajímavé, zralé, naplněné a šťastné.

Využívejme nové technologie, možnosti moderní medicíny, poznatky vědy. Držme krok s vývojem a nebojme se s rozvahou využít možnosti ke zlepšení komfortu těla, mysli i duše. K tomu patří i trvalá zvídavost a snaha se neustále něco nového učit (a v rámci možností pracovat).

Dlouhověkost není o věku, konkrétní číslo není důležité. Počítá se především to, jak kvalitní je život v každém období.

Proměňujme sami sebe postupně, pozvolna, ale trvale a vědomě. Buďme činorodí, aktivní, sportujme a vzdělávejme se, plňme si své sny. Bude to o to déle větší zábava.

Zvažujme, co má skutečnou hodnotu a může sloužit dobře a déle. Tomu uzpůsobme naše chování a návyky. V nákupech, jídle, přátelství, v myšlenkách, pohybu, tedy v tom, kolik času komu i čemu věnujeme.

Jsme součástí přírody, dodává nám energii a léčí nás. Pobyt v přírodě prokazatelně pomáhá zlepšovat život, i proto bychom měli nejen trávit čas na čerstvém vzduchu, mezi rostlinami a zvířaty, ale také se o přírodu a živé bytosti s respektem starat. Malé koutky zeleně mohou navíc zdobit každý domov, na venkově i ve městě.

Život není boj ani soutěž, není třeba se stále za něčím hnát. Zvláště ve vyšším věku nastává ten nejlepší čas si užívat malé radosti a naplno prožívat vzácné chvíle. Začít s tím je ale ideální právě dnes, teď a tady. Jen trénink totiž dělá mistry.

Buďme velkorysí, vděční za vše dobré a laskaví k sobě i ostatním.

Pozitivní naladění mysli je (víc než) polovina úspěchu. I podle zjištění mnoha výzkumů nás vnější podmínky ovlivňují jen do té míry, do jaké jim to dovolíme.

[1] Konferenci pořádalo vydavatelství Vogue CS ve spolupráci s FHS UK a pod záštitou rektorky UK; desatero bylo poprvé zveřejněno v jarním vydání Vogue Leaders, příloze Vogue CS 06/2023, která vyšla v květnu 2023, viz *https://www.vogue.cz/clanek/vogue-leaders/vogue-leaders-ae541df/blanka-novotna-zijme-dlouho-a-blaze*; viz také *https://www.vogue.cz/clanek/vogue-leaders/vogue-leaders-ae541df/iva-holmerova-pozitivni-pristup-je-klicovym-faktorem-zdravi*

Příroda a dlouhověkost

Studiem dlouhověkosti (Longevity Studies) se u nás zabývá především Centrum pro studium dlouhověkosti a dlouhodobé péče (CELLO) při Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy[1] pod vedením doc. Ivy Holmerové. Jedním z projektů, kterým se centrum zabývá, je také zvládání osamělosti lidí ve městech. Projekt *RECETAS* právě v těchto dnech v Praze zkoumá, jak může příroda a skupinové aktivity v ní pomoci osamělost řešit a jak je možné i ve vyšším věku najít kvalitní mezilidské vztahy a přátelství. Projekt podporuje rovněž Městská knihovna v Praze, která na něm aktivně spolupracuje.

Dopady osamělosti na zdraví jsou srovnatelné s kouřením nebo obezitou. Osamělost přitom neřešíme pouze v Česku. Odborníci hovoří o celosvětové epidemii a jako téma ji řeší vědecký projekt *RECETAS*, na kterém se podílí 16 organizací ze 13 zemí světa. U nás je garantem projektu Centrum CELLO. V šesti velkých městech (Helsinki, Praha, Barcelona, Marseille, Cuenca a Melbourne) právě probíhá studie, která zkoumá osamělost a cesty, jak osamělost ve městech snižovat pomocí skupinových aktivit v přírodě (na základě finské metodiky).

Studie právě probíhá i v českém hlavním městě a je zaměřená na starší lidi 65+ žijící v Praze. Stále ještě může nabídnout několik desítek míst účastníkům, kteří by mohli zažít zkušenost týdenních skupinových aktivit v přírodě se zaměřením na zlepšení sociálních kontaktů. Účastníci budou na počátku rozděleni do intervenovaných a kontrolních skupin a poté budou během roku čtyřikrát dotazováni. Intervenované skupině během jara a léta letošního roku budou nabídnuty aktivity v přírodě po dobu deseti týdnů v menších skupinách v přírodních lokalitách Prahy, kterými provázejí facilitátoři vyškolení na propojování účastníků s cílem nabídnout možnost vytvoření bezpečných a přátelských kontaktů.

Pokud se potvrdí, že je tento přístup účinný, a ukáže se, že takzvaný social prescribing má pozitivní výsledky, bude iniciováno jeho zařazení do zdravotních služeb jako nefarmakologická alternativa v péči o pacienta.

Zájemci z Prahy se mohou hlásit na e-mail: *recetas.praha@seznam.cz* nebo telefonicky 776 630 431.

[1] Viz *https://www.cello-ilc.org/*

OKnA v Písku

MICHAELA SEHNALOVÁ | *sehnalova@knihovna.jicin.cz*

Letošní ročník soutěžní přehlídky *OKnA* jsem si moc užila. A není to jen tím, že jsem už letos nesoutěžila a seděla v porotě. Je to především kvalitou příspěvků, které byly po všech směrech inspirativní, kreativní a hravé. Tématem ročníku 2024 byly EMOCE a soutěžící se soustředili na žáky 1. stupně základních škol. Veliké díky patří i dětem, které jejich paní učitelky propůjčily k našemu knihovnickému podniku. Všechny byly úžasné, spontánní a soutěžícím knihovnicím se s nimi velmi dobře pracovalo.

Ale vezměme to po pořádku. Písek. Knihovna. Jedna z nekrásnějších knihovnických budov s velkorysým prostorem a velkým množstvím místa na knihy (všichni tiše závidíme). Sídlí zde i skvělá kavárna. V knihovně nás přijali s otevřenou náručí a skvěle se o nás starali. Obří poděkování patří panu řediteli Romanu Dubovi a organizátorce a moderátorce Míše Mohňanski.

Člověkem, který za celou přehlídkou stojí, vše domlouvá s hostitelskou knihovnou a soutěžícími, zařizuje vše podstatné (i to, co není třeba na první pohled vidět), zkrátka dobrou duší celého projektu je však Marika Zadembská z knihovny v Třinci. Připomněla i druhou dobrou duši akce, Ivetu Novotnou, díky níž u nás OKnA mohla vznikout. A která nás bohužel nedávno velmi náhle opustila… Knihovnický svět přišel o úžasnou a nápaditou knihovnici. Právě jí patřila vzpomínka a chvilka ticha na začátku středečního dne.

Porota byla skvěle složena! Předsednictví se ujal pan ředitel Dub. Společně s ním zasedla za porotní stolečky psycholožka a speciální pedagožka Zuzana Anděla Fišarová, pedagožka na SPŠ v Písku a dlouholetá porotkyně přehlídky dětských recitátorů Hana Maříková a já, knihovnice dětského oddělení v Knihovně Václava Čtvrtka v Jičíně a soutěžní účastnice několika předchozích ročníků. Na všechny příspěvky jsme nahlíželi z různých úhlů pohledu. Velmi cenný byl pohled pedagoga a psychologa.

Vybrat to nejlepší bylo velmi těžké. Porota se shodla na dvou favoritkách. Vstřícná Marika nám nakonec dovolila ocenit cenou přehlídky obě. Vítězství tedy putovalo za Gabčou Svobodovou z Knihovny Jiřího Mahena v Brně a za Peťou Danihelovou z Knihovny Grygov. Obě dvě použily ve svých programech knihu *Barevná příšerka* autorky Anny LLenas. Obě dvě vhodně volily aktivity v rámci metod kritického myšlení, nezapomněly na velmi důležitou reflexi a zhodnocení. Jejich přístup k malým čtenářům byl obdivuhodný. Porotu zaujalo i to, jak obě dvě působí jako lidé: jsou milé, usměvavé a empatické. Všímaly si i dětí, které potřebují individuální pomoc. Tématem letošní přehlídky byly emoce, obě dvě dokázaly v dětech vzbudit pozitivní a radostné emoce. Obě dvě třídy na konci křičely: *Ještě, ještě!* Některé děti chtěly paní knihovnice i objímat.

Cena diváků putovala rovněž do Brna; hlasující knihovnice rozhodly vcelku jasně. Největším oceněním však je, že lekce zapůsobila na knihovnice z publika natolik, že ji rády zařadí do nabídky vlastních knihoven. V tom je knihovnický svět unikátní: o všechny dobré nápady se rádi podělíme a těší nás, když je někdo jiný použije.

Z hlediska psychologie je velmi důležité být v práci s dětmi citlivý. Stane se, že během besedy knihovník otevře téma, které dítě může vnímat velmi silně. Je proto dobré myslet na dobrovolnost všech zadaných úkolů, nenutit děti hovořit o niterných pocitech, nevyžadovat sdílení od všech, ale jen od těch, které chtějí. Pokud se během besedy otevře i téma vzbuzující negativní emoce, je důležité zařadit na konec aktivitu, během které ze sebe budou moci děti setřást všechny negativní pocity: vytřepáním, zaskákáním, veselou písničkou atp.

Pro pedagoga je zase důležité, že se během lekce pracuje s knihou. Dětem je potřeba knihy neustále předkládat a lákat je na jejich čtení. Vhodný je i materiál, který si děti z besedy mohou odnést. Učitel s ním může dále pracovat a navázat v hodině na téma z knihovny. Vhodné je i perfektně zvládnuté řízené čtení a práce s jazykem.

Knihovník by měl umět škole nabídnout zajímavý program, který nebude plný samoúčelných aktivit, ale bude každou svou jednotlivostí tvořit perfektní celek. V tomto případě skvěle poslouží metody kritického myšlení. V evokaci zajímavě navodit téma, ve fázi uvědomění poskytnout zajímavou práci s knihou, nezapomenout na reflexi a hodnocení. Knihovník by neměl děti zahltit. Měl by nabízet trochu jiný způsob vzdělávání, než je běžné ve školním prostředí. Knihovníci si mohou dovolit být hraví a kreativní. Nejsou svázáni školními osnovami. Především by měli být

někým, komu mohou děti důvěřovat, někým, kdo má vždy pochopení a velkou dávku empatie, kdo se nad děti nepovyšuje, ale působí jako parťák na cestě neformálního vzdělávání a průvodce nádherným světem knih.

OKnA jsou úžasnou ukázkou práce knihovníků dětských oddělení. A tak neváhejte. Přihlaste se příští rok. A nejen jako diváci, ale i jako soutěžící. Porota dává vždy dobré rady a je příjemným vystoupením z komfortní zóny zkusit něco nového. A pokud na vás nezbyde místo mezi soutěžícími, dorazte alespoň jako diváci. Odvezete si spoustu inspirace. Budeme se těšit na viděnou! ■

Foto: Marika Zadembská

Přítomnost – „nezávislý" politický týdeník

KATEŘINA SPURNÁ | *katerina.spurna@nm.cz*

Přítomnost, roč. I., 4. 12. 1924. Knihovna Národního muzea, odd. časopisů, sign. Z 6 G 1.

Foto: Knihovna Národního muzea

V době svého působení v deníku *Tribuna* dostal Ferdinand Peroutka od prezidenta Masaryka nabídku vést nové periodikum, které by mj. tlumočilo prezidentovy názory, a tím mu umožnilo do určité míry ovlivňovat a moderovat veřejnou diskuzi. Návrh byl spojen se značným finančním obnosem určeným na provoz nového časopisu. Peroutka nabídku přijal a tím byl položen základ dalšímu významnému meziválečnému periodiku. První číslo týdeníku nazvaného *Přítomnost* vyšlo 17. 1. 1924 a jeho program shrnul Peroutka v úvodníku „Naše myšlenková krize". Vydávání časopisu mělo na starosti vydavatelství rodiny Stránských, v němž vycházely rovněž *Lidové noviny*, jejichž spolupracovníci se stali častými přispěvateli i *Přítomnosti*.

Inspirací byl pro šéfredaktora Peroutku vídeňský list *Die Fackel*, který vedl původem rakouský novinář a spisovatel Karel Kraus (1874–1936), překlady jeho textů se ostatně objevovaly i v *Přítomnosti*. V obecné rovině bylo pak Peroutkovi vzorem také novinářské umění Karla Havlíčka Borovského. S Masarykem, který do *Přítomnosti* v jejích počátcích jménem i anonymně přispíval, se však Peroutka svým pojetím politického týdeníku založeném na hlubších analýzách a polemikách o soudobých problémech, nikoliv na hromadění informací, záhy rozešel. Prezident dokonce uvažoval o založení konkurenčního listu, k tomu nicméně nakonec nedošlo. Týdeník, který byl fakticky po celá 20. léta finančně ztrátovým, se v jednoduché, ale snadno zapamatovatelné grafické úpravě věnoval obvyklým tématům, tedy politice zahraniční i domácí, hospodářství a kultuře, přebírány byly také texty ze zahraničního tisku. Jistým specifikem byly rubriky Dopisy čtenářů a Psychologie. Důležitou součástí obsahu byly rovněž ankety. Ta vůbec nejznámější – „Proč nejsem komunistou?" – vycházela na přelomu let 1924 a 1925 a účastnily se jí svými esejemi takové osobnosti jako například Karel Čapek.

S *Přítomností* spolupracovala řada autorů, které Peroutka znal již ze svého předchozího působení z *Tribuny*. Zmínit lze například básníka a publicistu Richarda Weinera (1884–1937), který působil rovněž v *Lidových novinách*, kam psal reportáže o Francii, nebo Josefa Kodíčka (1892–1954), který měl zpočátku na starosti kulturní rubriku. Ruské prostředí pokrýval svými reportážemi diplomat Josef Eduard Šorm (1888–1942), působící ve 20. letech v Moskvě. V závěrečném období *Přítomnosti* měla na její obsah i vedení významný vliv další spolupracovnice *Tribuny* Milena Jesenská (1896 až 1944). Poslední číslo *Přítomnosti* vyšlo na konci srpna 1939; v letech 1943 až 1945 byl sice titul formálně obnoven, ale již se zcela jiným personálním obsazením i obsahovým zaměřením.[1] ■

Příště časopis Čas

[1] Při zpracování textu byly použity následující zdroje: KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách (1895–1938)*. Praha: Paseka, 2003. OPELÍK, Jiří (ed.) et al. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce 3/II P–Ř*. Praha: Academia, 2002, s. 869–873 (heslo Ferdinand Peroutka). GROMAN, Martin a Michal STEHLÍK. Polemika a kritický pohled místo pěny dní či fandění jedné straně. Peroutkovu *Přítomnost* nakonec „nevydýchal" ani T.G.M. In: *Deník N*, 24. 1. 2024. Dostupné online z: https://denikn.cz/1335573/polemika-a-kriticky-pohled-misto-peny-dni-ci-fandeni-jedne-strane-pred-sto-lety-zacala-vychazet-peroutkova-pritomnost/?ref=pop&rtm_source=web&rtm_medium=article&rtm_campaign=share_button&rtm_variant=copy_url&rtm_content=6cdb6814-30b4-43f8-8809-5b2f5e2fbc7c.

Za cenné připomínky k textu děkuji Danielu Řehákovi z Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Reichenberger Zeitung

ANNA KAŠPAROVÁ | *knihovna@muzeumlb.cz*

75 Jahre Reichenberger Zeitung, *jubilejní publikace z roku 1935, která vedle historie novin a podniku* Gebrüder Stiepel *informovala také o jejich současnosti a o plánech do budoucna. Svůj prostor tu měly jak články o dějinách Liberce, tak příspěvky o významných závodech a firmách v tehdejším Československu.*

Reichenberger Zeitung (Liberecké noviny) provázely život Liberečanů plných sedmdesát osm let. Za vznikem úspěšného periodika stál Heinrich Tugendhold Stiepel (1822–1886) původem z Vestfálska. Tento typický selfmademan založil v Liberci roku 1857 tiskárnu *Heinrich T. Stiepel,* ze které postupně vybudoval rodinné tiskařské impérium *Gebrüder Stiepel.* Nadějného podnikatele v začátcích podporoval nekorunovaný král textilního průmyslu Johann Liebieg starší. Právě on přesvědčil Heinricha Stiepela k riskantnímu kroku – k vydávání prvního libereckého deníku. První zkušební vydání spatřilo světlo světa 8. 9. 1860 a do konce roku vycházely noviny třikrát týdně. Od druhého ročníku (1861) měli čtenáři své noviny k dispozici každý den; rok 1885 přinesl jak ranní, tak večerní vydání. Postupně se titul stal nejrozšířenějším a nejčtenějším německým periodikem v Čechách. To dokládá také jeho stoupající náklad, který se postupně vyšplhal z počátečních 1000 kusů až na 73 000 výtisků denně v roce 1934.

Noviny se staly příkladem moderního komerčního deníku, který informoval o zahraniční i vnitřní politice, hospodářství, kultuře, později i sportu. V průběhu let deník obohacovaly také přílohy různého zaměření. Od roku 1929 strohý novinový formát doplnila společenská obrazová příloha *Bilder vom Tage*, která se stala pravidelnou součástí každého středečního vydání. V době svého založení list podporoval ústavu a parlamentní zřízení a vyjadřoval zejména stanoviska liberální elity města. K jeho radikalizaci došlo v letech 1881–1885, kdy v době zostřených česko-německých národnostních bojů docházelo k extremizaci společnosti na české i německé straně. Za této situace noviny deklarovaly podporu nacionálního proudu také novým podnázvem *Organ für die deutschnationale Partei in Böhmen.* Ačkoliv v názvu figuruje označení německé národní strany, v této době se ještě politické proudy do politických stran neformovaly. I později list hájil zájmy Němců v českých zemích (jak dokládá pozdější podnázev *Tagblatt für das deutsche Volk in Böhmen*), ale už nikdy se neztotožnil s vypjatými nacionálními názory a až do roku 1938 si udržel nezávislost na politických stranách.

K nejvýznamnějším šéfredaktorům patřil Wilhelm Feistner, který stál v čele redakce neuvěřitelných 52 let (1886–1938). V červenci 1938 už dějinné okolnosti vyžadovaly jiný typ šéfredaktora. Po Mnichovské dohodě se noviny otevřeně přihlásily k dalšímu směřování v souladu s Henleinovou rétorikou novým podtitulem *Tagblatt für sudetendeutsche Volk*, ale ne na dlouho. Po připojení pohraničí k Říši bylo vydávání *Reichenberger Zeitung* ukončeno. Poslední číslo oblíbených novin vyšlo 5. 11. 1938. Jediným povoleným deníkem v Liberci tak zůstal *Die Zeit*, původně tiskový orgán Henleinovy SdP, který se následujícího dne stal ústředním listem NSDAP pro říšskou župu Sudety. ■

Příště periodika Těšínska

PRAMENY A LITERATURA:

- *Reichenberger Zeitung: Organ für die deutsch-nationale Partei in Böhmen*. Reichenberg: Heinrich T. Stiepel, 1860–1867. ISSN 1214-6587. Dostupné také z: https://kramerius.kvkli.cz/uuid/uuid:3c2b4140-82ed-11dc-a8f8-000d606f5dc6.
- *75 Jahre Reichenberger Zeitung: ihre Beziehern und Lesern gewidmet.* [Reichenberg: Gebrüder Stiepel Ges., 1935].
- KUBÍČEK, Jaromír, Sdružení knihoven České republiky a Moravská zemská knihovna (Brno, Česko). *Česká retrospektivní bibliografie, Řada 1, Díl 2: Noviny. Noviny České republiky 1919–1945* (CERBI N2). Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004. Sv. 1, s. 319. ISBN 80-86249-27-1
- MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN et al. *Liberec. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017. ISBN 978-80-7422-484-3

Knihovna Muhammada bin Rašída v Dubaji

Text a foto **LIBUŠE PAVLICOVÁ** | *pavlicova@kfbz.cz*

Na konferenci *Knihovny současnosti* v Olomouci byla v roce 2021 představena supermoderní knihovna House of Wisdom, otevřená v emirátu Šardžá v předchozím roce. A už o rok později, v červnu 2022, byla předstižena ještě větší a modernější knihovnou, postavenou v sousedním a pro Evropany známějším emirátu Dubaj, dost možná jednou z nejmodernějších na planetě.

Největší město Spojených arabských emirátů tak získalo další ultramoderní architektonický unikát, kterými hýří až marnotratně. V Dubaji není nic nemožné, a tak zde z rozhodnutí šejka Muhammada bin Rašída Al Maktúma vznikla kromě nejvyšší budovy světa či obřích umělých ostrovů i momentálně největší knihovna arabské kultury.

Mohammed Bin Rashid Library nese jméno svého zakladatele, velmi progresivního dubajského emíra, premiéra a viceprezidenta Spojených arabských emirátů, s jehož výroky o významu poznání, umění a kreativity se zde setkáte na každém kroku. Absolutistický vládce Dubaje si je přínosu vzdělání pro rozvoj společnosti velmi dobře vědom, a tak neváhal investovat do stavby knihovny miliardu dirhamů, v přepočtu více než šest miliard českých korun. Cílem nové knihovny je především podnítit vášeň pro vědění u všech obyvatel země, zejména u mladých lidí, a také hrát zásadní roli při ochraně arabské literatury, kultury a dědictví.

Knihovna stojí v dubajské čtvrti Al Jaddaf, sice ve vnitrozemí, nicméně přesto na mořském břehu, na nábřeží rozsáhlé a uměle prodloužené zátoky Dubai Creek v krásně upraveném parkovém okolí, v pěší vzdálenosti od (prozatím) konečné stanice zelené linky metra. Dominantní sedmipatrová čistě bílá budova Evropanovi připomene otevřenou knihu. Skutečnou inspirací architektů byl ale předmět typický pro kulturu arabskou – rehl – tradiční dřevěný stojánek na rozevřený korán. Knihovna tak v příčném řezu nemá tvar písmene V, ale X. V nenápadně připojené externí části je navíc auditorium pro 550 osob. Knihovna se stavěla s šetrností k životnímu prostředí: deset procent energie čerpá ze solárních panelů na střeše a recykluje vodu z klimatizace k zavlažování.

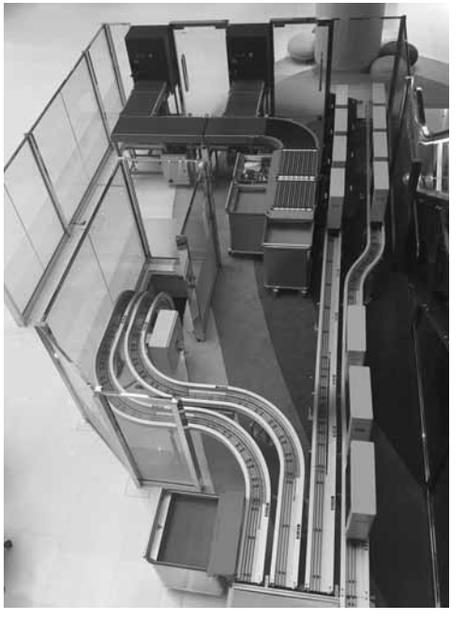

Systém kolejnic pro automatické pojízdné boxy zajišťuje rychlou distribuci knih uživatelům po knihovně

Budova je prošpikována moderními technologiemi, působí velmi vzdušně, příjemně a pohodlně.

Pohled do dětského oddělení

Kromě robotů, hologramů, umělé inteligence, virtuální či rozšířené reality zde najdete i obvyklá útulná zákoutí knižních regálů s pohodlným posezením všeho druhu. V přízemí jsou všechna oddělení ozvláštněna širokým vodním kanálem podél celé vnější zdi (v dětském oddělení ovšem zabezpečeným průhlednou zástěnou).

Přízemí dominuje obrovský, shora přirozeně prosvětlený vstupní prostor s výškou přes všechna patra, který je rozdělený uprostřed na dvě části kaskádou eskalátorů a futuristickými skleněnými výtahy. Výzdobu vstupní haly tvoří desetitisíce knih skutečně fyzicky stojících na policích, avšak pouze s dekorační funkcí. Jednu část vstupní haly doplňují vodní prvky, v druhé části upoutá pozornost především obří obrazovka s rozšířenou realitou, která návštěvníky stojící na vyznačeném místě podlahy okamžitě přenáší do oceánu, do vesmíru či jiných exotických prostředí. Kdekoliv jinde by vyčníval, ale zde se v prostoru celkem ztrácí i velký automat na návrat knih se dvěma vstupy, který má nejen obvyklé třídicí koše, ale je přímo napojen i na monorail – kolejnici s automatickými pojízdnými boxy, která zajišťuje rychlou distribuci knih uživatelům po celé budově. Knihy z depozitáře na základě čtenářských požadavků zadaných v katalogu nebo knihovní aplikaci expedují do monorailu skladoví roboti a čtenář se jich dočká v řádu minut.

Children's Library v přízemí představuje doslova dětský ráj. Jeho součástí je velké dětské hřiště se skluzavkami a prolézačkami, týpí, rozličný barevný nábytek na sezení a válení. Patří sem také velká interaktivní obrazovka s rozšířenou realitou a programy, které si děti ovládají pohybem po vyznačených bodech na podlaze. Popovídat si mohou s živým knihovníkem, ale i s humanoidním robotem, který jim zodpoví otázky o knihovně a umí i vyprávět pohádky. Pochopitelně je zde i bohatě zásobený a poutavě naaranžovaný knižní fond, převážně v arabštině a angličtině. Knihovna však není přístupná dětem do pěti let.

Kromě dětského oddělení mají své místo v přízemí také General Library, Periodicals Library a Information Centre. V dalších patrech, z nichž některá jsou určena jen pro služební účely, lze navštívit další specializovaná oddělení: Young Adult Library, Special Collections Library, Map and Atlas Library, Art and Media Library, Business Library a oddělení věnované kultuře a historii Emirátů – Emirates Library. Všechna oddělení jsou štědře vybavena moderní technikou. Knihovna využívá technologii RFID, čtenáři mají k dispozici selfchecky, návratové regály, samoobslužné digitalizační skenery, mohou si samostatně zapůjčit notebooky a tablety. Instalovány jsou zde velké informační kiosky s dotykovými mapami i zařízení jinde méně vídaná; např. Scrolling Pages, tj. velká podélná obrazovka ve tvaru půlměsíce či rampy, kde je možné po vložení plastové karty s vybraným obsahem otáčením na obrazovce posouvat multimediální projekci.

Moderní a účelný interiér

Všechna oddělení mají kromě samoobslužného vybavení také lidskou obsluhu, byť obvykle v malém počtu. Pracují zde muži i ženy, obě pohlaví ale vždy v tradičním oděvu: bílém (muži) nebo černém (ženy). Knihovnice pracují podle místní etikety zahalené, některé i se závojem na tváři, muži nosí na hlavě tradiční kefíju (bílý šátek přidržovaný stočeným černým provazem). Po návštěvnících se žádá jen oděv zakrývající ramena a kolena. Vstup do knihovny je zcela volný, pro návštěvu veřejných prostor není nutný jakýkoliv druh registrace. Knihovna je otevřena šest dní v týdnu s výjimkou neděle. V pátek otevírá pouze odpoledne, jinak je přístupná 12 hodin denně (9-21). Během ramadánu však každý den na tři hodiny v podvečer přerušuje provoz.

Knihovna svým uživatelům nabízí také mnoho studoven, různě uspořádaných a dokonale technicky vybavených sálů, vhodných pro individuální i kolektivní práci, konference i natáčení. V přízemí je k dispozici kavárna. Jak je v arabském světě obvyklé, součástí budovy jsou také modlitebny, zvlášť pro muže a ženy.

Údaje o velikosti knihovního fondu se různí, pravděpodobně vlivem toho, že nová knihovna se teprve postupně „zabydluje". Robot na dotaz uvedl, že v budově jsou tři miliony knih. Knihovna se chlubí i rozsáhlým fondem periodik, hudebnin, audioknih, e-knih a databází a vytváří také fond knih v Braillově písmu. Své nejcennější exempláře vystavuje v trvalé expozici Treasures of the Library v sedmém patře, která rozhodně stojí za delší návštěvu. V prostředí zajišťujícím vzácným originálům nutné klimatické a bezpečnostní podmínky jsou ke shlédnutí unikáty arabských i světových literárních děl ohromující svým uměleckým provedením či historickou hodnotou, včetně rukopisů, svitků, starých tisků a cenných prvních vydání. Expozice se věnuje také kaligrafii a knižní vazbě.

Za procházku stojí i bezprostřední okolí knihovny, doplněné zajímavými zahradními a mobiliářovými prvky. Součástí je velký venkovní amfiteátr a Zahrada jazyků – prostor se 60 barevnými pylony nesoucími motivační citáty šejka Muhammada ve 170 světových jazycích. Nápis v češtině nabádal k vyhýbání se nečinnosti těla i mysli a vybízel k pěstování hobby či sportu. Návštěvníci knihovny mají k dispozici venkovní zastíněné parkoviště pro 300 aut i s nabíječkami pro elektroauta a také parkoviště pro kola. Ke knihovně lze přijet i vodním taxíkem abra po zátoce nebo se projít pět minut pěšky od stanice metra.

Chcete-li knihovnu navštívit, je možné dopředu domluvit organizovanou prohlídku s výkladem. I náhodný návštěvník však má příležitost dostatečně prozkoumat tento architektonický a knihovnický skvost individuálně. Ocitnete-li se v Dubaji třeba na dovolené, neváhejte a na pár hodin si sem určitě zajeďte. Zatím si lze alespoň online knihovnu projít pomocí virtuálních prohlídek na její webové stránce *https://www.mbrl.ae*.

Čtenářka roku 2024 je z Městské knihovny Louny

KAROLÍNA HOMONAI | *homonai@mkl.cz*

Při předávání cen Magnesia Litera v polovině dubna v Národním divadle byla čtenářkou roku 2024 vyhlášena Magdalena Žáčková, mj. vítězka ze Středočeského kraje navštěvující Městskou knihovnu Louny. Je jí bezmála šest let a všechny okouzlila svou láskou ke knihám. Magdalena pravidelně každý večer čte s maminkou. Je účastnicí řady programů lounské knihovny pro nejmenší, zejména programu *Bookstart – s knížkou do života*, kam „dochází" už od svých deseti měsíců. Přišla tedy více než stokrát!

Velmi ráda se rovněž zúčastňuje *Noci s Andersenem*, *Dne pro dětskou knihu* nebo *Dětí na startu*. Zajímaly ji také pohádky v anglickém jazyce, které pro děti v dětském oddělení v Lounech četla rodilá mluvčí.

V současné době chodí Magdalena do lounské Montessori školky, nemá proto tolik času na dopolední programy v knihovně. Chodí si tedy spolu s maminkou a sestrou Natálkou půjčovat knihy odpoledne nebo během víkendu. Nově začaly navštěvovat pořady *Zašívárny*.

Na otázku, která je její nejoblíbenější kniha, odpovídá, že má ráda všechny knihy na světě. Když si má ale vybrat tu nejoblíbenější, jmenuje *Z deníku kocoura Modroočka* a *Paní Láryfáry*. Doslova nazpaměť zná knihu *Aport, Fousku!*. I když ještě nečte sama, s velkým zájmem naslouchá. Ať už mamince, nebo paní knihovnici během pravidelných pátečních sezení u knih. Vypovídající je příhoda z oslavy jejích narozenin, kdy si jako program pro své kamarády přála předčítání právě z knihy *Aport, Fousku!*, která je v současnosti její nejoblíbenější knihou.

Magdalena navštěvuje lounskou knihovnu pravidelně jednou týdně a mimo dětských knih si také půjčuje audioknihy, které pak poslouchá s rodinou při cestách autem. Nejprve si půjčovala knihy na průkazku své maminky, ale to jí pak přestalo stačit a chtěla se sama stát čtenářkou. V průběhu let si v knihovně už vypůjčila 157 knih.

Předávání krajského ocenění Magdaleně se uskutečnilo v polovině března během vernisáže výstavy „Rozkvetlá louka", která probíhala v dětském oddělení lounské knihovny. Klubko Drsného Severu (KDS), konkrétně jeho předsedkyně Karolína Homonai a místopředsedkyně Janka Drbohlavová, prozkoumaly všechny čtyři kandidáty, kteří byli nominováni za Drsný Sever, a jako krajskou vítězku zvolily právě Magdalenu Žáčkovou. Cenu za Drsný Sever jí předala Dagmar Kučerová, předsedkyně SKIP Drsný Sever. Magdalenu ocenění velmi potěšilo a zároveň to v ní vyvolalo velkou vlnu zodpovědnosti. Nyní chce číst a chodit do knihovny mnohem více.

Velmi nás těší, že se Magdalena stala i celorepublikovu vítězkou. Při slavnostním večeru byla okouzlující. Její nadšení a otevřenost ke světu knih jsou nakažlivé. Věříme, že by tato malá čtenářka mohla být inspirativní pro ostatní děti a jejich rodiče. Každý přece chceme mít svůj vzor a svého hrdinu!

Rozhovor s Magdalenou Žáčkovou

K. Homonai [K]: Ahoj, Majdi.

M. Žáčková [M]: Ahoj, Kájo.

K: Jak se ti daří?

M: Dobře!

K: Co pro tebe znamená být Čtenářka roku?

M: Něco důležitýho...

K: Jak se ti líbilo na Nové scéně Národního divadla?

M: Dobře.

K: Co se ti tam nejvíc líbilo?

M: Že jsem tam byla.

K: Co pro tebe znamená čtení?

M: Něco hodně velkýho.

K: Kdo u vás nejčastěji čte a kde čtete?

M: Máma, u postýlky, je to moc fajn. Ségra u toho někdy usne. S tatínkem encyklopedie.

K: Kolik času bys chtěla, aby rodiče trávili čtením?

M: Tak půl hodinky, jednu kapitolu. Klidně v průběhu dne.

K: Kdybys mohla doporučit jednu knihu všem dětem, jaká by to byla?

M. Žáčková s rodiči v Klementinu

Předání ocenění v lounské knihovně

M: *Rošťácké uličky*? Tu teď čteme s maminkou, líbí se mi, dostala jsem ji k narozeninám.

K: Která kniha ti nejvíce utkvěla v paměti?

M: *Fousek!*

K: Tak se jmenuje?

M: O panu Fouskovi. (*pozn. aut.: Aport, Fousku!*) Skončí dobře! To je můj Fousíček, aportuje klacíček, aportuj Fousku dál, to je víc, než jsem si přál. (*Majda recituje zpaměti pasáž z knihy*)

K: Proč by podle tebe měly děti po rodičích chtít, aby jim četli?

M: Protože jinak místo čtení koukají na telefony, a to není zdravý. Čtením knížek si nemůžou zkazit zdraví!

K: Doporučila bys dětem, aby chodily do knihovny?

M: Určitě ano, je to tam skvělé. Mohou si tam vybrat knížky, prohlížet si je tam na koberci. Děti by měly chodit, aby se z knížek něco dozvěděly. Ale aby si mohly půjčit knihy, musí si udělat kartičku (*pozn.aut.: tj. průkaz čtenáře*).

K: Jak se mají děti chovat ke knihám?

M: Dobře. Nesmí trhat listy, kreslit do nich a rozbalovat je z knihovnických obalů. Když je náhodou někdo pokreslí, tak tam knihovna dá razítko, jako že to ví. Ale to by se dělat nemělo. Razítkovat může jenom knihovnice.

K: Kolik bys chtěla mít knížek ve své knihovničce?

M: Hodně! Asi dvacet tisíc. ■

Foto: archiv MěK Louny

Pozn.: Autorka je knihovnicí Městské knihovny Louny a předsedkyní Klubka Drsného Severu.

Setkání s pohádkou v Knihovně Schola Bohemica

za knihovnický tým **ALENA REES** | *alena.rees@scholabohemica.de*

Knihovna Schola Bohemica je školní a krajanská knihovna při sobotní české škole v Düsseldorfu. Otevřeno má vždy jeden den v týdnu v dopoledních hodinách a slouží nejen žákům a rodičům navštěvujícím sobotní výuku českého jazyka, ale je otevřená všem zájemcům o česky psanou literaturu pro děti a mládež. Kromě knih je možné si vypůjčit audioknihy, filmy a deskové hry, které jsou mezi dětmi velmi oblíbené.

Před čtyřmi lety prošla knihovna důkladným „restartem". Zastaralé a opotřebované knihy nahradily nové a současné tituly, zavedla se evidence knih, prezentace fondu probíhá jak fyzicky ve foyer budovy školy (vlastní prostory nejsou bohužel k dispozici), tak i elektronicky formou newsletteru či na sociálních sítích.

K novinkám také patří knihovnické akce, v našich podmínkách určené především dětskému publiku. Po Detektivní soutěži, která se díky vyhledávání a doplňování informací zaměřovala spíše na pokročilé čtenáře (*pozn. red.:* blíže viz *Čtenář*, 2023, č. 4, s. 150–151), jsme chtěli tentokrát oslovit především děti předškolního věku. A protože díky četnému dárcovství disponuje naše knihovna pestrou nabídkou pohádkových knížek, rozhodli jsme se vydat touto cestou.

Kulisa pohádkového zámku

Žánr pohádky nás lákal ještě z jiného důvodu, a to z hlediska mezioborového propojení na *Slabikář pro žáky první třídy*. Ze zkušenosti víme, že znalost tradičních lidových pohádek (např. O Budulínkovi, O Smolíčkovi, O kohoutkovi a slepičce atd.) není u českých dětí vyrůstajících v zahraničí samozřejmostí, proto se této akce účastnili i prvňáčci sobotní české školy. Kromě výše uvedených důvodů jsme tajně doufali, že naším počinem namotivujeme malé čtenáře a jejich rodiče k častějšímu půjčování právě těchto knih.

Projekt *Setkání s pohádkou* se konal jednou do měsíce. Děti vstupovaly „do pohádky" skrze hradní bránu, což pro malé účastníky byla hned na začátku velmi vzrušující událost. Vedle samotného předčítání jsme využívali různých vizuálních prostředků, jako je např. scénické divadlo v podání žáků české školy, loutkové a stínové divadlo, zvětšené obrázky nebo kartonový televizor inspirovaný divadlem Kamishibai. Společně s kulisami pohádkového hradu, liščího doupěte či domečku kůzlátek fungovaly všechny rekvizity jako magnet, přitahující pozornost nejen malých diváků.

Samotnému čtení předcházela evokační část, kdy děti vyvozovaly příběh na základě obrázků nebo podle názvu pohádky. Po skončení příběhu jsme si společně ověřili, jak jsme pohádce rozuměli, jestli se potvrdila naše původní představa o ději a jaké ponaučení si z pohádky můžeme odnést.

Stínové divadlo v pohádce O perníkové chaloupce

Oblíbenou částí programu byly návazné aktivity. Pro předškolní děti bylo připraveno tematicky zaměřené výtvarné tvoření. Na školní děti čekaly pracovní listy, které kromě ověřování porozumění příběhu rozšiřovaly slovní zásobu, procvičovaly vytleskávání slabik, vedly k rozpoznávání písmenek ve slovech nebo trénovaly čtení jednoduchých vět.

Setkání s pohádkou je nyní za námi a v nás stále doznívají pocity euforie z dobře fungující spolupráce s dětmi a z dotazů, kdy budeme zase číst. ■

Foto: Monika Zoi Nwachukwu

INZERCE

Knihy nejen prodáváme, ale i vykupujeme.
Nyní i od knihoven!

Máte knihy, které už nepotřebujete, a je vám líto je vyhodit? Cenu za knihy víte dopředu a peníze dostanete ihned, jakmile k nám knihy dorazí. Nečekáte, až se nám knihu podaří prodat.

Podívejte se, jaké u nás máte možnosti:

- Podle stavu a stáří knih vám nabídneme jednotnou cenu za kus. Využijte našich stránek ***www.vykupujeme-online.cz***, zadejte seznam ISBN knih a podívejte se, za kolik knihu vykupujeme.
- Pokud se vám nechce knihy zadávat ručně, nevadí. Zabalte je, my zajistíme dopravu a zadáme do objednávky. Vyzkoušejte naši službu Bedýnka: *vykupujeme-online.cz/bedynka*.
- Balíček předáte do Balíkovny nebo Zásilkovny. Nebo knihy odveze kurýr přímo ze zadané adresy.

Jsme součástí skupiny Albatros Media a podporujeme různé charitativní projekty, jako např. UNICEF, Cesta domů nebo Člověk v tísni.

V případě dotazů prosím kontaktujte
Markétu Kaplan Verner
e-mail: *marketa.kaplan@albatrosmedia.cz*;
tel.: 720 943 169

Nová knihovna **na zámku**

Text a foto **MICHAELA DAŇKOVÁ** | *dankova@stara-ves.cz*

Stará Ves nad Ondřejnicí je obec spadající do okresu Ostrava, od okresního města leží zhruba 20 km jihozápadně. Počtem obyvatel na přelomu loňského roku překonala hranici 3000. Kromě své výhodné polohy nedaleko města a zároveň v blízkosti přírody se obec může chlubit významnou pamětihodností – renesančním zámkem z druhé poloviny 16. století s působivou sgrafitovou výzdobou, který se řadí k nejkrásnějším renesančním skvostům na Moravě.

Obecní knihovna – střípky historie

První zmínky o knihovně ve Staré Vsi nad Ondřejnicí jsou z roku 1898, kdy byla založena Jubilejní knihovna o 150 svazcích. Do roku 1921 byla knihovna v péči spolků, poté se stala knihovnou obecní. Od té doby se několikrát stěhovala, do 1. 11. 1999 se nacházela v zavlhlých místnostech starého rodinného domu naproti obecnímu úřadu.

Prvního listopadu se pak definitivně přestěhovala do příjemnějšího a kulturnějšího prostředí bývalé školní jídelny v prvním patře zámku.

V dubnu 2003 knihovna dostala od Ministerstva kultury ČR Osvědčení o zápisu do evidence knihoven. Od října začíná využívat automatizovaný knihovní systém.

O prázdninách v roce 2007 se knihovna přesunula z místnosti bývalé školní jídelny, která je sice prostorná, ale kvůli orientaci oken, trámovému stropu a nedostatečnému osvětlení tmavá, do dvou místností bývalé mateřské školy rovněž v prvním patře zámku. Dospělým i dětským čtenářům tak vznikla možnost mít své knihy v oddělených prostorách.

Tato změna byla ale víceméně kosmetická oproti tomu, co knihovnu čekalo o deset let později – velké stěhování z důvodu plánované rozsáhlé rekonstrukce zámku.

Rekonstrukce zámku

V únoru 2018 se knihovna dočasně přestěhovala do náhradních prostor, a to do tří malých místností bývalé zubní ordinace. Tyto prostory umožňovaly pouze to základní, co nabízí každá knihovna – půjčování knih a časopisů.

Do konce roku 2019 byla rekonstrukce zámku dokončena, zámek se dočkal nové střechy a repliky cibulové báně, která byla poškozena za 2. světové války. Byla opravena sgrafita, vyměněna okna, staré linoleum v místnostech nahradily dubové podlahy. Místnosti, které byly v dobách, kdy zámek fungoval jako mateřská a základní škola, rozděleny příčkami, byly uvedeny do původního stavu. Byly odkryty výklenky včetně prevétu, který je nyní zajímavou součástí nové obecní knihovny. Zámek byl tedy již v roce 2019 připraven nabídnout své upravené prostory knihovně, přesto trvaly ještě další čtyři roky, než se knihovna se vším všudy na zámek navrátila!

Podle velkorysých plánů měla mít obecní knihovna k dispozici téměř celé patro a měla působit velmi reprezentativně. Tehdejší vedení obce zjišťovalo možnosti získání dotace na vybavení, protože bylo jasné, že takto nákladný projekt nebude možno financovat z vlastních zdrojů. Bohužel, čas plynul a knihovna zůstávala stále v náhradních prostorách…

Ledy se hnuly

V průběhu roku 2022 se naskytla příležitost čerpat dotaci na technické vybavení knihovny z Místní akční skupiny (MAS) Pobeskydí. Protože veškerá technika, kterou tehdy knihovna disponovala, byla nedostatečná a zastaralá, obec tuto příležitost využila ke kompletní obnově technického vybavení, jako jsou notebooky pro veřejnost, multifunkční tiskárna, pořízení nadstandardní techniky (velkoplošné televize, čtečky elektronických knih, tabletů a velkoformátové tiskárny se skenerem). Toto vybavení v celkové hodnotě 406 600 korun (z toho dotace činila 325 300 korun) bylo pořízeno s ohledem na představu budoucího fungování obecní knihovny také jako informačního a komunitního centra. A protože nové technické vybavení by nebylo možné umístit do stísněných náhradních prostor, byl to zároveň i impuls k urychlenému řešení vybavení novým nábytkem a stěhování zpět do zámku.

Na vybavení nábytkem se obci, na rozdíl od technického vybavení, nepodařilo získat dotaci z důvodu nemožnosti zajistit bezbariérový přístup, takže padlo rozhodnutí ustoupit od předešlého, poněkud předimenzovaného projektu a zařídit knihovnu o trochu menší, o něco méně reprezentativní, ale o to příjemnější pro všechny stávající i nové návštěvníky. Využili jsme při tom cenných rad a zkušeností naší pověřené knihovny – MěK Brušperk, inspirovali jsme se v Metodickém centru pro výstavbu a rekonstrukci knihoven MZK Brno. Zcela nový projekt zpracovala frýdecko-místecká firma AMBRA–Group, s. r. o., která jej posléze i zrealizovala.

Zpátky na zámek

Koncem října 2023 začalo postupné stěhování knihovny do zrekonstruovaných prostor v prvním patře zámku; 7. 11. byl zahájen provoz v novém prostředí. Zařizování knihovny proběhlo ve dvou etapách tak, aby po první etapě byla knihovna zcela funkční. K dnešnímu dni je knihovna téměř úplně vybavená, chybí doplnit už jen pár drobností. Náklady na vybavení nábytkem dosud nepřevýšily jeden milión korun.

Přestože se proti původnímu plánu knihovna o něco zmenšila, i tak zabírá nadstandardní prostor. Tvoří ji tři velké místnosti (vstupní místnost s výpůjčním pultem, oddělení pro dospělé, dětské oddělení), dvě malé místnosti (šatna, dětský koutek) a prostorná plně vybavená kuchyň s množstvím úložného prostoru. Nepočítáme-li kuchyň, plocha knihovny je nyní 164 m^2. Ve zbývajících místnostech prvního patra je umístěna výstava dobových kočárků. Největší místností v tomto patře je sál s výbornou akustikou, ve kterém se konají koncerty, zasedání zastupitelstva obce apod. Dá se tedy říci, že celé první patro zámku je věnováno kultuře. V přízemí pak sídlí obecní úřad a je zde obřadní síň.

Knihovna splňuje naše představy – působí důstojně, ale zároveň příjemně útulně, je vzdušná a prostor je variabilní tak, aby se dal přizpůsobit typu akcí, které se zde budou konat. Také ohlasy návštěvníků jsou vesměs kladné. Snad jediným záporem je chybějící bezbariérový přístup. V tomto ohledu jsme, bohužel, limitováni umístěním v historické budově…

Změny

Od letošního roku jsme rozšířili půjčovní dobu a začali naplňovat své představy o fungování moderní knihovny. Navázali jsme úzkou spolupráci se školou a školkou. Děti si chodí do knihovny jednou měsíčně v rámci vyučování číst, aby si vytvořily návyk na pravidelné čtení. S dospělými čtenáři se každý měsíc setkáváme ve Čtenářském klubu, s aktivními seniory studujeme virtuální univerzitu třetího věku, jednou týdně v knihovně probíhá výuka angličtiny pro dospělé. Také kuchyňka se využívá – v březnu otestovali nové spotřebiče účastníci kurzu bezlepkového pečení, v dubnu se konal dvoudenní kurz kaligrafie.

Návštěvníci si postupně zvykají na to, že si knihovnu mohou opravdu užít: dospělí si třeba posedí v klidu u kávy, děti si zase rády udělají pohodlí na pódiu s polštáři. Spokojenost s novou knihovnou se odrazila ve vzrůstající návštěvnosti a těší nás i nárůst nově registrovaných čtenářů.

Bez skvělých lidí to nejde

PAVLÍNA LENGHARTOVÁ | *pavli2000@seznam.cz*

Tereza Vazquez je velmi aktivní knihovnice. Vystudovala soukromou vyšší odbornou školu sociální, od roku 2009 pracuje v Městské knihovně Jihlava a svou činnost zaměřuje na práci s hendikepovanými a seniory, ekologické akce a na péči o veřejná prostranství. Získala ocenění krajský MARK 2023 za Kraj Vysočina – byla nominována za projekt *Nebojme se vnímat stáří*, který podporuje mezigenerační solidaritu, a také za účast na projektu *Knihovna seniorům*, v rámci kterého dochází do zařízení pro seniory a připravuje společná čtení a aktivizační programy. Je aktivní členkou Trash Hero Jihlava, kde organizuje úklidové akce, a zakladatelkou platformy ProJihlavu, kde organizuje další dobrovolnické aktivity. Nyní pracuje v dětském oddělení.

Co vás zavedlo ke knihovnictví a čím vás tento obor zaujal?
Už jako malá holka jsem ráda četla, mamce jsem přečetla celou knihovnu a navštěvovala jihlavskou knihovnu. Tam jsem si půjčovala knížky a vrátila se po letech zpět jako knihovnice. A to i díky tomu, že jsem po střední škole nemohla hned na vysokou, protože jsem se starala o syna. Jako by to bylo dnes, byl jeden z dubnových čtvrtků roku 2009, šla jsem na úřad práce a odtud mě poslali do knihovny kvůli volné pracovní pozici. Přišla jsem tam, kam jsem měla – mezi knihy. Prošla jsem regionálními a výpůjčními službami, prací na pobočce a momentálně pracuji v dětském oddělení knihovny. Ani nejsem vystudovaná knihovnice, později jsem vystudovala obor sociální práce a sociální pedagogika na jihlavské vyšší odborné škole.

Čím vás naplňuje práce se seniory či hendikepovanými?
Především je to o dobrém pocitu, že můj čas a energie jdou správným směrem a pomáhám lidem, kteří chtějí žít běžný život, ale kvůli např. stáří nebo nemoci nemůžou. Tak trochu je propojuju s obyčejným životem svými besedami nebo jenom klasickým čtením knih. Když sázíme v Jihlavě květiny v rámci projektu *Květiny pro Jihlavu*, zapojujeme hendikepované z různých organizací ve městě. Je skvělé, že jdou do toho s námi a mají radost z dobře odvedené práce, udělají něco nezištně pro Jihlavu. Člověk ví, že tyhle hezké okamžiky mají smysl.

Organizujete mnoho projektů i akcí na bázi dobrovolnických aktivit, kde nejčastěji berete inspiraci a jakou mají odezvu?
Vše začalo se studiem vyšší odborné školy, kde byla součástí studia i realizace projektů. Stala jsem se dobrovolníkem Oblastní charity Jihlava, docházela sama nebo s dětskými čtenáři na geriatrické oddělení Nemocnice Jihlava a od té doby přichází nová setkání, nové možnosti pomoci. Dobrovolnictví v podstatě beru jako samozřejmost. Dokud jsem zdravá, mám sílu a energii posílat dobro dál, tak mě to těší a dělám to. Inspirací někdy bývá, když jsem s něčím nespokojená, třeba když uklízíme po Jihlavě s komunitou, kterou jsem založila. Nejsem zrovna nadávací typ člověka, takže radši jdu, udělám událost na Facebooku, sejdeme se a jdeme s lidmi uklidit. Tím děláme svět hezčí. Jsou to malé drobnosti, ale mohou znamenat hodně!

Většinou jsou odezvy dobré, lidé nám děkují a vlastně fandí. Odezvou může být i to, že se ke mně připojují další dobrovolníci. I můj dospělý syn nebo neteř, ale není to jenom o rodině, přicházejí i lidé, které jsem nikdy neviděla, a chtějí pomáhat. Otevírají se nová přátelství.

Který z projektů, který jste organizovala nebo jste se na něm podílela, vás nejvíce bavil nebo ho považujete za nejlepší?
Každý projekt mi přinesl něco dobrého, ať už *Knihovna seniorům*, *Květiny pro Jihlavu* nebo další různé např. ekologicky zaměřené akce. Já bych řekla, že všechny jsou nejlepší, všechny mají svůj význam a provázely a provází mě mým životem. Říkám, že jsou to mé děti a vyvíjejí se se mnou. Možná bych vyzdvihla jednu akci, a to Barevný běh; je na podporu registru dárců kostní dřeně a bývá na konci srpna v rámci *Rozběháme Česko*, což je celorepublikový projekt. Tentokrát jsme podpořili organizaci Avalone a mohla jsem sledovat jednoho dvouletého chlapečka, jak bojoval s leukémií a vyhrál, a já doufám, že bude vyhrávat nadále. Díky takovým akcím se propojují životy úplně obyčejných lidí, ale s různými osudy.

Máte nějaké plány do budoucna, třeba i v rámci dětského oddělení?
Nějaké velké plány do budoucna nemám, spíš jde o to udržet stávající projekty, které mě baví a jsou přínosné. Co se týká dětského oddělení, máme spoustu akcí a besed, a když sem tam přijdu s něčím novým nebo přijde něco nového, tak jdeme do toho, ale tak, aby nás práce bavila a dospělým i dětem přinášela to, co má.

Ráda bych zmínila, že vše, co dělám, by nešlo bez skvělých lidí kolem mě. Minulé i nynější vedení knihovny mi dalo velké pole působnosti a velkou svobodu, mohla jsem knihovnu propojit s různými organizacemi v našem městě. A přináší to, troufám si říct, vzájemné obohacení. ■

Foto: archiv Terezy Vazquez

Co pro vás připravujeme...

- **Vítězné povídky literární soutěže Čapkoviny 2024**
- **Ze zahraničí:**
  - **Knihovny ve Sjednocených arabských emirátech**
  - **Island očima knihovnice**
- **Výročí SVK Liberec**
- **Události:**
  - ***Bookstart* – konference v Senátu**
  - **konference o spolupráci knihoven a škol v Brně**
- **Knihtiskaři ve Frýdku-Místku**
- **Periodika na území dnešní ČR: časopis *Čas* a periodika Těšínska**
- **Knihovny v novém: MěK v Českém Brodě**
- **Medailonky nadějných: Pavlína Kolínová**
- **Legislativa:**
  - **příprava změn legislativy o povinném výtisku**
  - **aktualizované vydání Standardu pro dobrou knihovnu**
- **Sto let od narození Eduarda Petišky**
- **Proměny interiérů knihoven z pohledu dodavatele**

a další materiály.

Věříme, že zůstanete našimi čtenáři a předplatiteli!

Výběr z publikací **o výtvarném umění a architektuře**

3. část

MILAN VALDEN | *Milan.Valden@nkp.cz*

Přinášíme vám závěrečnou část přehledu publikací o výtvarném umění a architektuře (první část viz *Čtenář*, 2024, č. 4, s. 152–153, druhá část č. 5, s. 195–197), které u nás vyšly v poslední době (zhruba za poslední dva roky). Přehled si neklade nárok na úplnost, přesto je dokladem šíře nabídky i v této oblasti, která může až překvapit.

Architektura

Kniha *Fenomén Jože Plečnik* **Miroslava Zelinského** (Grada, 2022) představuje jednoho z výjimečných evropských architektů, jehož vliv je nejvíce viditelný v Lublani, ve Vídni i v Praze (přestavba Pražského hradu, kostel Nejsvětějšího srdce Páně na Vinohradech); text bohatě doprovázejí fotografie a kresby architekta Davida Vávry.

Budování Dystopie – Podivný triumf architektonického barbarství je nepochybně nejvíce normativně laděná práce renomovaného britského historika architektury **Jamese Stevense Curla** (Books & Pipes, 2023, přel. Jan Obrtlík). Předkládá komplexní dějiny architektury 20. století a přináší neidealizovaný pohled na vývoj západní architektury od roku 1918 až do současnosti. Přibližuje modernistickou revoluci a některé její devastující dopady na stavební kulturu posledních desetiletí, životní prostředí a tvář mnoha dnešních měst.

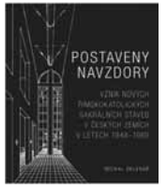

Monografie *Postaveny navzdory – Vznik nových římskokatolických sakrálních staveb v českých zemích v letech 1948–1989* **Michala Sklenáře** (Centrum pro studium demokracie a kultury, Ústav pro studium totalitních režimů, 2022) se věnuje vzniku nových římskokatolických sakrálních staveb v českých zemích v době komunistického totalitního panství mezi lety 1948 a 1989. Kniha je prvním ucelenějším výzkumem problematiky v českém prostředí včetně návrhu typologie staveb.

První česko-anglická monografie *Making Architecture* (Galerie výtvarného umění v Ostravě, Kabinet architektury, 2022) mezinárodně uznávaného amerického architekta **Stevena Holla** vznikla jako doprovodná publikace k světovému turné jeho putovní výstavy. Jak „dělat architekturu" se podle Stevena Holla dozvíme z řady textů různých autorů (**Nina Stritzler-Levine**, **Kerry Dean Carso**, **Peter Olshavsky**, **Rostislav Švácha**, **Juhani Pallasmaa** a další), ale také z rozhovoru, který zaznamenal **Petr Šmídek** u příležitosti posledních architektových návštěv Česka.

Architekt Jan Blažej Santini-Aichel je fenomén. V dějinách naší architektury není nikdo jiný, kdo by dokázal v prostředí vlády všeobecně respektovaného slohu uskutečnit tak velkolepým způsobem svou osobní vizi. Na druhé straně by však bylo nepochopením doby a díla interpretovat Santiniho jako osamělou individualitu vystupující z kontextu baroka a překračující všechny hranice. Nejpozoruhodnější na Santinim je právě to, že dokázal oba tyto zdánlivé protiklady spojit. Ani dnes ještě nemá tento mimořádný architekt v obecném kulturním povědomí místo odpovídající jeho významu. A to je i důvod, proč vznikla kniha **Petra Dvořáčka** *Santini* (Grada, 2022).

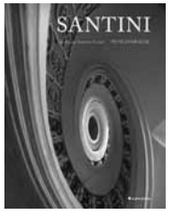

Kniha *Moderní architektura – Kritické dějiny* **Kennetha Framptona** (Academia, 2022, přel. Pavel Halík a Petr Kratochvíl) představuje jedinečný ucelený výklad o vývoji architektury od druhé poloviny 18. století do současnosti. Encyklopedické znalosti a mnohaletá zkušenost kritika Framptonovi umožňují s nadhledem hodnotit historii moderní architektury a sledovat souvislosti s politickými a hospodářskými dějinami i s vývojem společnosti.

Obálky: archiv autora

Zajímavé knižní novinky

Zajímavé tuzemské i zahraniční knižní novinky, které jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR, v databázi knihovnické literatury KKL (*https://aleph.nkp.cz/cze/kkl*).

FOBEROVÁ, Libuše, ed. *Kompendium knihovnictví 2*. 1. vyd. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2023. 279 s. ISBN 978-80-7054-331-3

Další pokračování řady kompendií, jejichž cílem je zpřístupňovat aktuální poznatky z oblasti knihovnictví a informační vědy a praxe široké odborné veřejnosti, zejména studentům bakalářského a magisterského stupně vzdělávání. Jedná se o souhrn poznatků a informací, které přímo souvisejí s mezinárodně uznávaným jádrem oboru knihovnictví a informační vědy. Jednotlivé autorské studie v řadě kompendií odpovídají tématům a disciplínám a akreditovaným předmětům vzdělávání ve studijním programu Knihovnictví a informační studia. Grzegorz Nieć (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) přispěl studií Knižní kultura – koncept a jeho zavádění; Pavol Rankov (Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave) klasickou studií Vědecké informace a vědecká komunikace; Dušan Katuščák (Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, ÚBK, oddělení knihovnictví; Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici) v autorské kapitole Metadáta navazuje na poznatky z monografie *Kompendium knihovnictví 1*; Lenka Dostálová (Moravská zemská knihovna v Brně) a Libuše Foberová (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě) přispěly do kompendia aktuální studií Architektura knihoven v praxi; Petra Vávrová (Národní knihovna České republiky, Odbor ochrany knihovních fondů) napsala studii Preventivní péče o knihovní fondy; Zuzana Šidlichovská (Vysoká škola polytechnická, Jihlava) se zabývá tématem GDPR v knihovnách, které patří k jádru odborného vzdělávání informačních specialistů na všech úrovních; Pavlína Lišovská (Knihovna Jiřího Mahena v Brně) se dlouhodobě věnuje knihovnické práci se specifickou cílovou skupinou dětí a mládeže.

JELÍNKOVÁ, Jitka. *Zákon o svobodném přístupu k informacím*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2023. xv, 357 s. Praktický komentář. ISBN 978-80-7676-695-2

Třetí vydání úspěšného praktického komentáře k zákonu č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, reaguje na „velkou" novelu č. 241/ 2022 Sb. Kromě zapracování požadavků směrnice o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru

přinesla novela i řadu významných změn reagujících na problémy dosavadní praxe. Stejně jako předchozí vydání obsahuje kniha praktické příklady a užitečné vzory. Sami autoři říkají, že *účelem praktického komentáře je být opravdu praktickým pomocníkem, který je svým rozsahem i způsobem výkladu stravitelný pro běžnou praxi povinných subjektů. Zvláštní pozornost je přitom věnována obcím jako povinným subjektům, a to jak pokud jde o tzv. pasivní poskytování informací (na žádost), tak aktivní poskytování informací zveřejněním, včetně dobrovolného zveřejňování.*

LACH, Jiří. *Laichterovo nakladatelství a projekt České dějiny: studie a edice*. 1. vyd. Olomouc: Burian a Tichák, 2008. 131 s. Knihovna Listů. Záznamy; 6. ISBN 978-80-87274-00-2

Autor knihy je historik a dlouhodobě se věnuje dějinám české historiografie, ale i nakladatelskému prostředí. Publikace seznámí čtenáře v první řadě s velkým projektem moderního popsání českých dějin. *Myšlenka nového vypsání národní minulosti rašila mezi českými dějepisci již nedlouho po smrti Františka Palackého a na přelomu 19. a 20. století představovalo vyrovnání se s dědictvím velkého badatele již neodbytný apel*, píše historik Jiří Lach ve své studii. Díky ní, ale také díky pečlivě připravené edici dokumentů získáváme obraz osudu jednoho z nejnáročnějších českých nakladatelských projektů vůbec. Vinou tragického politického vývoje nebyl nikdy dokončen, kniha ovšem ve čtenáři zanechá pocit nesmírné úcty k nakladatelské práci Jana a Františka Laichterových, spojující podnikatelské schopnosti s nejvyšší duchovní náročností, ale také k práci několika generací českých dějepisců.

HANÁKOVÁ, Adéla a kol. *Bezpečnost v kontextu osob se specifickými potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2023. 301 s. ISBN 978-80-244-6336-0

Komplexní pohled na problematiku bezpečnosti osob se zdravotním postižením provází čtenáře teoretickými aspekty bezpečnosti v kontextu osob s jednotlivými druhy specifických potřeb. Zároveň se zaměřuje na pohled rodičů na bezpečnost jejich dětí se specifickými potřebami. Hlavním cílem výzkumné části je poskytnout detailní popis atributů bezpečnosti v kontextu osob se specifickými potřebami. V rámci této části byly osloveny nejen samotné osoby se zdravotním postižením, ale také rodiče dětí s postižením a odborníci pracující s klienty se specifickými potřebami. Díky tomu čtenář získává ucelený obraz o dané problematice z různých úhlů pohledu. Monografie obsahuje také historiograficky pojaté případové studie, které ilustrují zlomové body v životě osob se specifickými potřebami a ukazují, které chvilky a momenty považují za podstatné z pozitivního i negativního hlediska. Tak je možné nahlédnout do situací, kterým čelí osoby se specifickými potřebami, a pochopit jejich potřeby a obavy.

KIANICOVÁ JAŠOVÁ, Katarína. *Znalostný manažment pre knižnično-informačnú vedu*. 1. vyd. Žilina: EDIS – vydavateľské centrum ŽU, 2020. 72 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-554-1706-6

Tato učebnice si klade za cíl pomoci studentům knihovnictví a informačních věd pochopit, co je to znalost, znalostní management, jeho místo v ekonomické vědě a jeho vazbu na knihovnictví a informační vědu. Učebnice se také snaží zdůraznit význam intelektuálního kapitálu v současné společnosti. Absolventi oboru se mohou sami stát znalostními pracovníky nebo mohou znalostní pracovníky řídit. Je proto důležité, aby znali základní vztahy, vazby a souvislosti znalostního managementu. Je vhodné, aby se naučili zacházet s intelektuálním kapitálem jako s cenným zdrojem dovedností a zkušeností znalostního pracovníka. Je také nezbytné, aby pochopili, že znalostní pracovník je lidská bytost, a pokud nebude přesvědčen, že je užitečný a ceněný, nebude se o své znalosti dělit. Spolupráce je pro sdílení znalostí klíčová, a proto je důležité, aby si absolventi uvědomovali její cennost. Učebnice se snaží zdůraznit právě tyto skutečnosti.

Připravila **VLADANA PILLEROVÁ**
| *Vladana.Pillerova@nkp.cz*

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

Knihovny v Dolním Sasku získaly v letech 2022–2023 na digitalizaci veřejných knihoven 400 000 eur. Během koronavirové pandemie se ukázala naléhavá potřeba zlepšit digitální a technické vybavení knihoven. Do grantů se přihlásilo 80 knihoven a 60 jich získalo podporu. Příjemci byly knihovny ve venkovských oblastech do 20 000 obyvatel s minimálně čtyřmi hodinami provozu týdně. Investice na každou knihovnu činily 5000 eur na zlepšení technické infrastruktury, nákup hardware, software a uživatelských licencí. Knihovny měly zhruba šest měsíců na realizaci schválených opatření. Mnoho knihoven využilo příležitosti podpořit čtení nabídkou digitálních médií ke čtení. Prostřednictvím grantů se také rozšířila nabídka služby Onleihe Niedersachsen, uživatelé tak mohou mít přístup k cca 31 000 titulů. Velmi se posunula spolupráce se školami, kde knihovny působí jako partner vzdělávání a mohou nabízet své digitální služby. Pro posílení mediálních a digitálních kompetencí byly do knihoven zakoupeny tablety, iPady a notebooky. Uživatelé stále více vnímají knihovny jako digitální místo bez ohledu na to, zda je knihovna fyzicky dostupná. Chtějí si půjčovat e-knihy prostřednictvím služby Onleihe, využívat elektronické databáze a streamovací služby. Knihovny se také musí více zajímat o propagaci těchto nových služeb a nabádat uživatele k jejich aktivnímu užívání. Problematickou skupinu uživatelů tvoří lidé, kteří nemají doma počítač, ale i jim se snaží knihovny digitální služby zprostředkovat.

(BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 74, Nr. 12, 2023, s. 660–663)

V akademických knihovnách v Nigérii proběhla studie angažovanosti zaměstnanců, která často rozhoduje o úspěšnosti nebo neúspěšnosti knihovny. Vedoucí knihoven a jejich podřízení mají často protichůdné názory na rozsah loajality zaměstnanců. Studie doporučila, aby byly akademické knihovny demokratické v přístupu k zaměstnancům a spravedlivě je odměňovaly za nasazení v práci. Společenské změny a technologický vývoj kladou nové nároky na zaměstnance, ale v konzervativním prostředí knihoven dochází ke změnám jen pozvolna. Loajalita zaměstnanců je jedním z nástrojů pro zajištění těchto změn. Angažovaní zaměstnanci zlepšují průběžně své výkony a naopak. Srdečný pracovní vztah mezi zaměstnanci a jejich nadřízenými hraje zásadní roli v pracovních procesech. Důležité je pochopit, jaké styly vedení ovlivňují angažovanost konkrétních zaměstnanců kladně a jaké styly odmítají. Studie vytvořená v akademických knihovnách v Nigérii zkoumala vztahy mezi různými styly vedení a angažovaností zaměstnanců, jako je transformační, transakční a laissez-faire styl vedení.

(IFLA Journal – Volume 49, October 4, 2023, s. 664–677)

Cyklus vědeckovýzkumného procesu a na něj navazujících publikačních výstupů se v jednotlivých oborech liší. Časový odstup od sběru výzkumných dat po publikování výsledků je zdlouhavý. Výzkumná data jsou ve vědeckém prostředí žádaná komodita a mnohé agentury financující výzkum požadují jejich veřejnou dostupnost. Výzkumníci mají v současnosti k dispozici interdisciplinární a tematické datové repozitáře. S publikováním vědeckých dat však souvisí i datové časopisy, které mají významnou úlohu v procesu zveřejňování výsledků vědeckovýzkumných projektů. Otevřená vědecká data jsou součástí rozsáhlé taxonomie otevřené vědy. Kvalitní vědecká data by měla být shodná s principy FAIR – Findable, Accessible, Interoperable, Reuseable. Vedle managementu výzkumných dat jsou stále populárnější datové časopisy. Jsou důležitým mezistupněm mezi vědeckými články a datovými repozitáři. Zároveň rozšiřují rozsah typů vědeckých výstupů, ve kterých mohou výzkumné týmy zúročit výsledky výzkumu. Cílem datových časopisů je podpora vědecké komunikace pomocí opakovaného využívání dat, zvyšování transparentnosti vědeckých metod a výsledků, doporučení vědeckých postupů správy vědeckých dat a zabezpečení jejich trvalého uchovávání. Nezveřejňují konkrétní závěry vědeckovýzkumných projektů, soustřeďují se výlučně na popis dat bez nutnosti jejich rozsáhlé analýzy a interpretace. Datové časopisy neslouží na archivaci souborů dat a zpravidla vyžadují, aby původní soubory dat byly uložené ve vhodném datovém repozitáři.

(Bibliotheca Universitatis – ročník 19, číslo 2, 2023/2024, s. 16–19)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Před 220 lety, **1. 7. 1804**, se narodila **George Sand**; používala mužský pseudonym (vl. jm. Amantine Lucile Aurore Dupin de Francueil, † 1876), francouzská spisovatelka poněkud skandálního soukromého (vztahy s Mussetem, Lisztem a Chopinem) a společenského života (mužský styl oblékání, kouření dýmky), autorka románů *Valentina*, *Lélie* či *Consuelo*.

Před 120 lety, **3. 7. 1904**, zemřel **Theodor Herzl** (* 1860), rakouský spisovatel, dramatik, žurnalista, zakladatel a vůdce sionistického hnutí; autor knih *Židovský stát* a *Staronová země*.

Před 220 lety, **4. 7. 1804**, se narodil **Nathaniel Hawthorne** († 1864), jeden z největších amerických spisovatelů 19. století, autor románů *Šarlatové písmeno*, *Dům se sedmi štíty* či *Mramorový faun*; česky vyšel také výbor novel a povídek *Mateřské znaménko*.

Před 140 lety, **7. 7. 1884**, se narodil německý spisovatel **Lion Feuchtwanger** († 1958), autor úspěšných historických románů *Ošklivá vévodkyně*, *Žid Süss*, *Lišky na vinici*, *Nepravý Nero*, *Židovka z Toleda* či *Josephus Flavius*.

Před 130 lety, **7. 7. 1894**, se narodil **Ferdinand Stiebitz** († 1961), klasický filolog, pedagog a překladatel, autor vysokoškolských učebnic a vědeckých prací především o antické literatuře; překládal z řečtiny, latiny a němčiny, zejména antické autory (Sofokles, Aristofanes, Euripides, Aristoteles, Tacitus, Plutarchos, Ovidius, Herodotos, Aischylos, Sapfó, Homér, Platon aj.).

Před 190 lety, **9. 7. 1834**, se narodil **Jan Neruda** († 1891), český básník, prozaik, novinář a fejetonista, člen skupiny májovců; patří k nejvýznamnějším českým spisovatelům. Jeho básnické dílo je plné skepse a pesimismu, až nihilismu (básnické sbírky *Hřbitovní kvítí*, *Písně kosmické*, *Balady a romance*, *Prosté motivy* a *Zpěvy páteční*). Z prozaických děl jsou nejznámější *Povídky malostranské*; dále napsal knihy *Arabesky*, *Různí lidé*, *Pražské obrázky*, *Pařížské obrázky* (později *Menší cesty*) a román *Trhani*. Je také autorem několika nezdařilých a neúspěšných divadelních her a komedií. Fejetony a novinařina byly sebrány do několika knih (např. *Obrazy z ciziny*, *Obrazy ze života*, *Rodinná kronika* aj.).

Před 120 lety, **12. 7. 1904**, se narodil chilský básník **Pablo Neruda** († 1973), který si svůj pseudonym zvolil podle Jana Nerudy; nositel Nobelovy ceny za literaturu (1971). Patří k nejvýznamnějším básníkům 20. století. Psal milostné básně, často s erotickým nádechem, surrealistické básně, historické eposy i politické manifesty. Česky vyšly sbírky a výbory *Ať procitne dřevorubec*, *Kapitánovy verše*, *Semena bouře*, *Sídlo na zemi*, *Sto sonetů o lásce*, *Veliký zpěv* aj. a paměti *Vyznávám se, že jsem žil*.

Před 100 lety, **12. 7. 1924**, se narodil **Jiří Winter-Neprakta** († 2011), český kreslíř, karikaturista, ilustrátor a humorista.

Před 45 lety, **12. 7. 1979**, se narodila **Petra Hůlová**, česká spisovatelka a mongolistka, autorka románů a novel *Paměť mojí babičce*, *Přes matný sklo*, *Umělohmotný třípokoj* (Cena Jiřího Ortena 2007), *Stanice Tajga*, *Strážci občanského dobra*, *Macocha*, *Stručné dějiny Hnutí*, *Nejvyšší karta* aj.

Před 130 lety, **13. 7. 1894**, se narodil ruský spisovatel a dramatik **Isaak Babel** († 1940; zastřelen za stalinského teroru po zmanipulovaném procesu), autor slavné sbírky povídek *Rudá jízda*.

Před 90 lety, **13. 7. 1934**, se narodil anglicky píšící nigerijský prozaik, dramatik a básník **Wole Soyinka**, jako první Afričan získal Nobelovu cenu za literaturu (1986); česky vyšlo několik divadelních her a autobiografický román *Aké: léta dětství*.

Před 120 lety, **15. 7. 1904**, zemřel ruský prozaik a dramatik **Anton Pavlovič Čechov** (* 1860), autor mnoha povídek (např. *Dáma s psíčkem*, *Pavilon č. 6*) a proslulých her *Ivanov*, *Racek*, *Strýček Váňa*, *Tři sestry* a *Višňový sad*, které patří k základnímu a stále hranému divadelnímu repertoáru po celém světě.

Před 130 lety, **26. 7. 1894**, se narodil anglický spisovatel **Aldous Huxley** († 1963), autor románů *Kontrapunkt* či *Konec civilizace*.

Před 240 lety, **31. 7. 1784**, zemřel **Denis Diderot** (* 1713), francouzský filozof a spisovatel, spoluautor *Encyklopedie*, autor románů *Jeptiška*, *Rameauův synovec* a *Jakub fatalista a jeho pán* (zdramatizoval Milan Kundera pod názvem *Jakub a jeho pán*).

Portréty archiv autora

Sestavil **MILAN VALDEN**

Nová knihovna na zámku s. 232–233

← Zámek ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, kde sídlí obecní knihovna

↑ Pohled do současných prostor dětského oddělení →

↓ Knihovna na zámku před rekonstrukcí

↑ Dětský koutek

Do náhradních prostor přemístěná knihovna po dobu rekonstrukce →

Foto: Michaela Daňková

konference
Knihovny současnosti

www.sdruk.cz

10.—12. 9. 2024

místo konání:
Právnická fakulta Univerzity Palackého
17. listopadu 930/8, 779 00 Olomouc 9

SDRUK